

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta
Katedra evropského práva a mezinárodního práva veřejného

Název diplomové práce:

**Rada Evropské unie a Evropská rada - složení, pravomoci,
postavení v institucionálním rámci a jejich vzájemný vztah**
Council and European Council – Composition, Powers, Position in the
EU's Institutional Framework and Mutual Relationship

Akademický rok: 2008 – 2009

Diplomovou práci zpracovala: Klára Šafránková
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ondřej Hamul'ák

Já, níže podepsaná Klára Šafránková,
autorka diplomové práce na téma

Rada Evropské unie a Evropská rada – složení, pravomoci, postavení v institucionálním rámci EU a jejich vzájemný vztah,

kteřá je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, správci

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc, Česká republika,

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogu, a dále k zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma Rada Evropské unie a Evropská rada - složení, pravomoci, postavení v institucionálním rámci EU a jejich vzájemný vztah, zpracovala sama pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

V Olomouci dne 10. 4. 2009

.....

Klára Šafránková

Ráda bych poděkovala Mgr. Ondreji Hamulákovi, vedoucímu mé diplomové práce, za pomoc a věnovaný čas.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	7
2.	VZNIK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ, VZNIK A VÝVOJ INSTITUCÍ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ	8
2.1.	VÝVOJ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	8
2.2.	PRVNÍ KROKY K JEDNOTNÉ EVROPĚ	10
2.2.1.	SCHUMANŮV PLÁN	10
2.2.2.	EVROPSKÉ OBRANNÉ SPOLEČENSTVÍ	11
2.3.	VZNIK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÉ UNIE	12
2.3.1.	VZNIK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ	12
2.3.2.	SMLOUVY REVIDUJÍCÍ ZŘIZOVACÍ SMLOUVY EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ	14
2.3.3.	EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÁ UNIE	16
2.4.	HISTORIE VZNIKU INSTITUCÍ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ	17
2.4.1.	ORGÁNY EVROPSKÉHO SDRUŽENÍ UHLÍ A OCELI.....	17
2.4.2.	ORGÁNY EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI PRO ATOMOVOU ENERGII	18
2.4.3.	SLUČOVACÍ SMLOUVY	19
3.	EVROPSKÁ RADA.....	21
3.1.	VÝVOJ EVROPSKÉ RADY	21
3.1.1.	SETKÁVÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ	21
3.1.2.	DŮVODY VZNIKU EVROPSKÉ RADY	23
3.1.3.	LONDÝNSKÁ A STUTTGARTSKÁ DEKLARACE	24
3.1.4.	JEDNOTNÝ EVROPSKÝ AKT	25
3.1.5.	MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII	26
3.1.6.	ZMĚNY V ZASEDÁNÍ EVROPSKÉ RADY	26
3.2.	PRŮBĚH SUMMITŮ EVROPSKÉ RADY	26
3.2.1.	PŘÍPRAVA JEDNÁNÍ	27
3.2.2.	PRŮBĚH JEDNÁNÍ	27
3.2.3.	ZÁVĚR JEDNÁNÍ	28
3.2.4.	SPOLUPRÁCE RADY EVROPSKÉ UNIE NA SUMMITU EVROPSKÉ RADY	29

3.3.	SLOŽENÍ EVROPSKÉ RADY A ROZHODOVÁNÍ.....	30
3.3.1.	ORGANIZAČNÍ STRUKTURA EVROPSKÉ RADY	30
3.3.2.	PŘEDSEDA EVROPSKÉ RADY	31
3.3.3.	ROZHODOVÁNÍ EVROPSKÉ RADY.....	32
3.4.	FUNKCE EVROPSKÉ RADY	32
3.4.1.	STANOVENÍ POLITICKÝCH SMĚRŮ.....	34
3.4.2.	PŘIJÍMÁNÍ PRINCIPÁLNÍCH POLITICKÝCH ROZHODNUTÍ	35
3.4.3.	OTEVŘENÁ METODA KOORDINACE	35
3.4.4.	ZODPOVĚDNOST ZA OBLAST SPOLEČNÉ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY A ZA OBLAST POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH	36
3.4.5.	REVIZE SMLUV	37
4.	RADA EVROPSKÉ UNIE.....	38
4.1.	VÝVOJ RADY EVROPSKÉ UNIE.....	39
4.2.	SLOŽENÍ RADY EVROPSKÉ UNIE	42
4.3.	ORGANIZAČNÍ STRUKTURA RADY EVROPSKÉ UNIE.....	47
4.3.1.	GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY EVROPSKÉ UNIE	48
4.3.2.	PRACOVNÍ SKUPINY	48
4.3.3.	VÝBOR STÁLÝCH ZÁSTUPCŮ (COREPER)	49
4.3.4.	JEDNÁNÍ V RADĚ EVROPSKÉ UNIE	51
4.4.	ROZHODOVÁNÍ V RADĚ EVROPSKÉ UNIE.....	53
4.4.1.	HLASOVÁNÍ PROSTOU VĚTŠINOU.....	54
4.4.2.	JEDNOMYSLNÉ HLASOVÁNÍ.....	54
4.4.3.	HLASOVÁNÍ KVALIFIKOVANOU VĚTŠINOU.....	54
4.5.	FUNKCE RADY EVROPSKÉ UNIE.....	57
4.5.1.	LEGISLATIVNÍ PROCES	57
4.5.2.	SPOLEČNÁ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA.....	59
4.5.3.	POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH.....	59
4.6.	PŘEDSEDNICTVÍ RADY EVROPSKÉ UNIE	60
5.	VZTAH RADY EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÉ RADY K DALŠÍM ORGÁNŮM EU A KE ČLENSKÝM STÁTŮM.....	62
5.1.	VZÁJEMNÝ VZTAH RADY EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÉ RADY	62

5.2.	EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÝ PARLAMENT.....	63
5.3.	EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE A KOMISE.....	65
5.4.	EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ A ČLENSKÉ STÁTY.....	66
6.	NÁVRHY INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN V RADĚ EU A EVROPSKÉ RADĚ PODLE SMLOUVY O ÚSTAVĚ PRO EVROPU A DLE LISABONSKÉ SMLOUVY.....	69
7.	ZÁVĚR	71
8.	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	73

1. ÚVOD

V úvodu mé práce na téma „ Rada Evropské unie a Evropská rada – složení, pravomoci, postavení v institucionálním rámci EU a jejich vzájemný vztah,“ bych ráda krátce objasnila, proč jsem si vybrala právě Evropskou unii. Je to především z důvodu aktuálnosti evropské problematiky. Toto téma se jeví jako velice zajímavé, zejména pokud vezmeme do úvahy ojedinělost institucionálního uspořádání Evropské unie a celkové postavení „evropského práva“ ve vztahu k právu vnitrostátnímu i mezinárodnímu.

Práce se zabývá předně postavením Rady Evropské unie a Evropské rady, průběhem jejich zasedání, vnitřní strukturou, složením, způsoby rozhodování a jejich pravomocemi. Mojí snahou bude, aby se téma vzájemného vztahu těchto institucí objevovalo v obsahu celé práce.

První část se věnuje situaci v poválečné Evropě, dále nástinu vzniku Evropských společenství a Evropské unie spolu s vývojem struktury jejich orgánů. Další dvě kapitoly popisují vznik, průběh jednání, složení, organizační strukturu a pravomoci Rady Evropské unie a Evropské rady. Každé z těchto „Rad“ je věnována samostatná kapitola, v níž je vždy upozorněno na vzájemné relace těchto institucí. Obsah další kapitoly se zabývá vztahem Evropské rady a Rady Evropské unie navzájem. Dále také jejich vztahem k Evropskému parlamentu a Komisi. Jelikož je právní systém Evropského společenství velice specifický, považovala jsem za důležité, věnovat část kapitoly také vztahu Společenství k členským státům. Poslední část diplomové práce nastiňuje možný institucionální vývoj, který byl součástí Smlouvy o Ústavě pro Evropu a Lisabonské smlouvy.

Podkladem pro mojí práci se stala odborná domácí i zahraniční literatura. Čerpala jsem také ze závěrů předsednictví, zakládajících smluv a smluv je revidujících. Dalšími prameny, které jsem použila, jsou judikatura Evropské soudního dvora a dokumenty vztahující se k činnosti Evropské unie.

Cílem mé práce je poskytnout přehledný a celistvý obraz o činnosti Evropské rady a Rady Evropské unie v celkovém institucionálním uspořádání EU.

2. VZNIK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ, VZNIK A VÝVOJ INSTITUCÍ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

Z důvodu lepšího pochopení pozice, funkce a vzájemného vztahu institucí Evropské unie (EU), jsem se rozhodla začít od vzniku Evropských společenství (ES). Následně se v této kapitole budu zabývat důvody vzniku Evropských společenství, vznikem institucí ES a jejich vývojem až po vznik Evropské unie. Zaměřím se především na dvě významné instituce EU - Evropskou radu a Radu Evropské unie. Touto kapitolou bych chtěla uvést **Evropská společenství** a pojednat o vzniku institucí.

2.1. VÝVOJ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Ještě před vznikem Evropských společenství si můžeme všimnout již dávných pokusů o vytvoření jednotné Evropy. Se snahou o sjednocení Evropy se můžeme setkat například v případě Římské říše, nesmíme také zapomenout na Jiřího z Poděbrad, který v druhé polovině 15. století přišel na tuto dobu s poměrně převratnou myšlenkou „společenství národů“. Důvodem k vytvoření pevnějšího celku evropských států byly především obavy z očekávaného střetu s papežem, obrana proti vpádu Turků a samozřejmě udržení míru.

Jako odezva na poválečnou situaci v Evropě byla 4. dubna 1949 Washingtonskou smlouvou založena mezinárodní vojenská organizace **NATO**, jejímž hlavním účelem bylo poskytnutí pomoci členským státům v případě napadení. Základem Atlantického paktu se stal článek 5 této smlouvy. „Podle článku 5 mají smluvní strany právo na individuální nebo kolektivní obranu, kterou uznává článek 51 Charty Spojených národů, v případě, že dojde k ozbrojenému útoku proti jedné nebo více z nich.“¹

Roku 1948 byla založena **Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci** (OEEC), která se v roce 1961 transformovala na **Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj**. Tato mezivládní organizace má úzkou spojitost s Marshallovým plánem, jenž byl přijat roku 1948. V souladu s Marshallovým plánem se Spojené státy americké snažily pomoci válkou postižené Evropě a přislíbily jí hospodářskou podporu, která byla přijata pouze v západní Evropě.

¹ Článek 5 Severoatlantické smlouvy, Washington D.C., 4. dubna 1949.

Jako odpověď na Marshallův plán vznikla ve východní Evropě v roce 1949 v Moskvě **Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP)**, jejímž hlavním cílem byla především možnost Sovětského svazu kontrolovat hospodářský styk členů RVHP se státy, které Marshallův plán přijaly. Hlavním cílem RVHP bylo prohlubovat a zdokonalovat spolupráci ve východní Evropě a přispívat k pokroku méně ekonomicky rozvinutých členů. Nelze ovšem popřít snahu Sovětského svazu o vedoucí postavení v RVHP a možnost kontroly ostatních členů.

Další mezinárodní organizací založenou po 2. světové válce je **Rada Evropy**. Byla založena v roce 1949 k ochraně lidských práv, demokracie a zákonnosti. Na půdě Rady Evropy byl zřízen Evropský soud pro lidská práva (ESLP), který dohlíží na dodržování Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Rada Evropy není součástí Evropské unie a nesmí být zaměňována s institucemi Evropské unie jako je Rada Evropské unie a Evropská rada, o kterých bude pojednáno blíže v další kapitole.

Snaha o zamezení dalším válečným konfliktům v Evropě byla jedním z důvodů vzniku Evropských společenství. Jako další politicko-bezpečnostní předpoklady evropské integrace a vzniku Evropských společenství můžeme uvést:²

- Snaha o postupné vytváření evropské politické velmoci.
- Obezřetnost k poraženému Německu s ohledem na vývoj po 1. světové válce.
- Reakce na rozdělení Evropy.

Ekonomickými předpoklady jsou pak:

- Snaha o kvalitní zvýšení efektivnosti evropských ekonomik, a to nejen pro účely poválečné obnovy, ale i dalšího vývoje.
- Snaha o vytvoření velkého hospodářského celku, který by byl hospodářskou velmocí.

Cesta ke vzniku Evropské unie se strukturou orgánů, tak jak ji známe dnes, byla poměrně zdlouhavým procesem. Jejímú vzniku předcházely myšlenky a plány, které se ne vždy setkaly s úspěchem. Přinesly však něco nového, co mohlo být v budoucnu zdrojem zkušeností.

² Dělení podle TÝČ, Vladimír. *Základy práva evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2004, str. 15.

2.2. PRVNÍ KROKY K JEDNOTNÉ EVROPĚ

Nelze říci, že by se tyto kroky k integraci Evropy setkaly s neúspěchem jako celek. Pro sjednocující se Evropu měly určité dílčí postupy, jednání i plány skutečný význam.

2.2.1. SCHUMANŮV PLÁN

Jméno Roberta Schumana je úzce spojováno se vznikem Evropských společenství. Robert Schuman se významně zasadil o překonávání nepřátelství mezi Německem. Přestože se v počátcích jeho myšlenka sjednocené Evropy neujala, byl Robert Schuman spolu se Jeanem Monnetem zakladatelem Evropského sdružení uhlí a oceli (ESUO), což můžeme označit za první krok ke vzniku Evropské unie.

9. května roku 1950 v Paříži přednesl svůj plán na sjednocení Evropy, známý jako „Schumanova deklarace“ nebo též „Vyhlášení o novém uspořádání Evropy.“ Plán předpokládal vytvoření nadnárodní instituce, která by kontrolovala těžbu uhlí a výrobu oceli v Německu, Francii, případně ostatních členských zemích. Tímto způsobem bylo možné udržet v Evropě mírové vztahy. Robert Schuman v deklaraci určil konkrétní cíle, které bylo třeba splnit, i když se týkaly poměrně omezené oblasti - těžby uhlí a výroby oceli. Právě podřízení této oblasti ekonomiky společnému Vysokému úřadu mělo zajistit udržení míru v Evropě. Vysoký úřad byl organizací, jejíž rozhodnutí byla závazná jak pro Francii, Německo, tak pro další členské státy. Jinou možnou institucí, než Vysoký úřad Schuman ve svém plánu neurčil. Stěžejním úkolem výkonu dohledu na toto odvětví byla kontrola zbrojení, tedy i praktická nemožnost vést válku. Tato organizace se podle Schumanova plánu nezaměřuje pouze na zachování míru v Evropě, ale i na zvýšení životní úrovně a pokroku v členských státech a na vytvoření ekonomického společenství. Robert Schuman v deklaraci uvádí konkrétní cíle, jichž je třeba dosáhnout, a taktéž určité základy, které je třeba při dosahování cílů respektovat. Mezi tyto základy patří:³

- Vytyčení úkolů Vysokého úřadu.
- Obsazení Vysokého úřadu nezávislými osobami na principu rovného zastoupení.
- Závazek zbavení cel a dopravních tarifů na dodávky uhlí a oceli mezi členskými zeměmi.

³ Z deklarace Roberta Schumana vyhlášené 9. května roku 1950.

- Ujednání, že základy, které mají být respektovány, budou obsaženy ve smlouvě, která bude podepsána členskými státy a ratifikována jejich parlamenty.
- Další jednání o smlouvě bude pod dohledem arbitra ustanoveného společnou dohodou.

Schumanova deklaráce dala vzniknout jednomu ze tří společenství, na kterých je Evropská unie založena - Evropskému společenství uhlí a oceli (ESUO), nazývanému též Montánní unie. Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli byla uzavřena v Paříži roku 1951 s určitou dobou platnosti na 50 let. Jejími signatáři se staly Francie, SRN, Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Itálie.

Důležitost Schumanovy deklaráce a význam tohoto dne potvrdila Evropská rada v roce 1985, kdy se rozhodla prohlásit 9. květen za Den Evropy, který je také nazýván Schumanův den.

2.2.2. EVROPSKÉ OBRANNÉ SPOLEČENSTVÍ

Rozhodla jsem se zařadit tento oddíl o Evropském obranném společenství (EOS) a o Evropském politickém společenství (EPS) do podkapitoly pojednávající o neúspěšných pokusech o evropskou integraci jako celku, ačkoliv by chronologicky měl následovat až po vzniku Evropského hospodářského společenství. Zdůvodňuji to zachováním postupné struktury vzniku Evropských společenství, které následuje v další podkapitole.

Šestice zemí, jež jsou zakladateli Evropského sdružení uhlí a oceli, se pod vlivem války v Koreji rozhodla prohloubit dosavadní evropskou integraci o téma obranné politiky. Jednání se týkala také poměrně citlivých otázek, jako je zbrojení Německa a národní suverenity členských států. Smlouva o založení Evropského obranného společenství byla podepsána roku 1952. O rok později byla vypracována smlouva o Evropském politickém společenství, která propojovala Evropské společenství uhlí a oceli a Evropské obranné společenství (EOS). Snaha o propojení Evropy na ekonomické i na politické úrovni se však během ratifikací setkala v Itálii a hlavně ve Francii s odporem. K tomu zajisté přispěly snahy Velké Británie v podobě Edenova plánu, který usiloval o zastřešení ESUO a EOS Radou Evropy, což by potlačilo autonomii ESUO. Ukázalo se tak, že překotný a rychlý přístup k integraci Evropy nebude do budoucna ten pravý. I Robert Schuman ve své deklaraci z roku 1950

preferoval konkrétnější a možná i omezenější cíle, což se také ukázalo být jako efektivnější. Tento neúspěch zároveň vyvolal návrat k politice malých kroků a k omezenému modelu integrace, kterýžto přístup potom dominoval integračním procesům v západní Evropě v následujícím období.⁴

2.3. VZNIK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÉ UNIE

Počátek vzniku Evropské unie můžeme datovat od roku 1952, kdy vešla v účinnost Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli. Toto byl začátek evropské integrace, který se v počátcích omezoval na oblast ekonomiky, hospodářství a zachování míru. Postupem doby se Evropa v rámci Evropských společenství (ES)/ Evropské unie snažila o sjednocení v dalších oblastech politiky. Můžeme mluvit například o lidských právech, zahraniční politice, oblasti justice i vnitřních věcí a o ochraně životního prostředí.

2.3.1. VZNIK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

Jak již bylo výše řečeno, ekonomická situace v Evropě po druhé světové válce dala vzniknout mnohým mezinárodním organizacím. Jednou z nich bylo Evropské společenství uhlí a oceli, které bylo založeno na základě Pařížské smlouvy z 18. dubna roku 1951, s účinností od 23. července roku 1952. Zakládajícími zeměmi bylo těchto šest států - Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Doba platnosti tohoto společenství byla omezena na 50 let a smlouva vypršela 23. července roku 2002.

Tato šestice zakládajících zemí pokračovala v evropské integraci. Velký podíl na sjednocování mají především země Beneluxu, jejichž návrh na další ekonomickou spolupráci byl projednán roku 1955 v Itálii v Messině. Na základě tohoto setkání a dalších vyjednávání byly mezi šestici zakládajících zemí v roce 1957 uzavřeny další dvě smlouvy. Stalo se tak v Římě 25. března 1957 a smlouvy vstoupily v platnost 1. ledna 1958. Těmito tzv. Římskými smlouvami bylo založeno Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropská společnost pro atomovou energii (EUROATOM, ESAE). Evropské hospodářské společenství se stalo základem pro Evropské společenství, v současné době již dávno překonalo důvod svého vzniku, tedy

⁴ KEŘKOVSKÝ, Miloslav. KEŘKOVSKÁ, Alena. *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*. Praha: Computer Press, 1999, str. 13.

hospodářskou integraci. Hlavním cílem Římských smluv bylo vytvoření společného trhu s možností volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu, vytvoření celní unie a harmonizace hospodářské politiky.

S postupným rozšiřováním ES a s dalším růstem evropské integrace, který se už netýkal pouze ekonomické spolupráce, bylo třeba revidovat zakládající smlouvy. Bylo také třeba zakotvit změny, které byly nutností pro umožnění fungování ES ve větším počtu členů, než je zakládající šestice států. Cílem této diplomové práce není však podrobně rozebírat přistoupení nových států a ani detailně rozebírat revidující smlouvy. Smlouvám se budeme samozřejmě věnovat v dalších kapitolách, ovšem pouze v těch částech, ve kterých se tyto smlouvy týkají změn v Radě Evropské unie a v Evropské radě. Seznam států, jenž jsou členy Evropské unie a data jejich přistoupení jsou uvedeny v tabulce č.1. V současné době má Evropská unie 27 členů.

ROK PŘISTOUPENÍ STÁTU	STÁTY, KTERÉ VSTOPILY DO EU
1951	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Spolková republika Německo,
1973	Dánsko, Irsko, Velká Británie
1981	Řecko
1986	Portugalsko, Španělsko
1995	Finsko, Rakousko, Švédsko
2004	Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko
2007	Bulharsko, Rumunsko

Tab.č.1

2.3.2. SMLOUVY REVIDUJÍCÍ ZŘIZOVACÍ SMLOUVY EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

Nyní bych se pouze v krátkosti chtěla věnovat smlouvám, které revidují zakládající smlouvy ES, tedy Smlouvu o Evropském společenství uhlí a oceli, Smlouvu o Evropském hospodářském společenství a Smlouvu o evropském společenství pro atomovou energii. Roku 1986 byl podepsán **Jednotný evropský akt (JEA)**, který vstoupil v platnost roku 1987 a nejdůležitějšími změnami byly tyto:

- Upravení vzniku prostoru volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu.
- Smluvní zakotvení Evropské rady.
- Vytvoření nových oblastí spolupráce členských států, jednalo se především o oblast hospodářské a měnové politiky, výzkumu, technologie rozvoje, ochrana životního prostředí.
- Možnost rozhodování Rady ministrů kvalifikovanou většinou v oblasti jednotného vnitřního trhu.
- Rozšíření pravomocí Evropského parlamentu.

Další smlouvou, která měla pro Evropská společenství zásadní význam, byla **Maastrichtská smlouva o Evropské unii**, která byla přijata roku 1992 a v platnost vstoupila 1. 11. 1993. Pouze v několika větech si vymežíme základní změny, které přinesla tato smlouva.

- Vznikla Evropská unie založená na třech základních pilířích zahrnujících právo Společenství, společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí.
- Vznik měnové unie.
- Zavedení jednotné měny EURO.
- Zavedeno občanství Evropské unie.
- Zřízení funkce ombudsmana.
- Založení Výboru regionů.
- Právo Evropského parlamentu spolurozhodovat s Radou EU v legislativním procesu.

- Vznik Evropského společenství,⁵ jehož základem bylo Evropské hospodářské společenství.
- Vymezení principu subsidiarity,⁶ který určuje rozsah pravomocí Společenství a členských států.

Dalšími změnami prošla Evropská unie po podepsání **Amsterodamské smlouvy** v roce 1997, s platností od roku 1999.

- Bylo upraveno hlasování v Radě EU.
- Byly posíleny pravomoci Evropského parlamentu.
- Došlo k přesunu vízové a azylové politiky z třetího pilíře do prvního pilíře.
- Posílena pravomoc předsedy Komise.
- Požadavek na zlepšení přístupu občanů k informacím o EU.
- Podpora úrovně zaměstnanosti, ochrana životního prostředí, ochrana zdraví, ochrana spotřebitele.
- Pokus o reformu institucí EU.

Reforma institucí EU byla odložena, a to na období, kdy EU dosáhne 20 členských států. Touto reformou se měla zabývat **Smlouva z Nice**, schválená roku 2000 se vstupem v platnost roku 2003.

- Smlouva počítá s rozšiřováním Evropské unie o nové členy.
- Došlo ke změnám v počtu členů komisařů velkých států, byl stanoven maximální počet komisařů na 27, posílení pozice předsedy Komise.
- Změna hlasování v Radě EU, rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou.

Tyto smlouvy, ať již více či méně úspěšně, prošly ratifikačním procesem v jednotlivých členských státech. **Smlouva o Ústavě pro Evropu**, schválená v červenci roku 2003 a **Lisabonská smlouva**, kterou podepsaly hlavy států v prosinci 2007, se však setkaly s odporem při ratifikačním procesu v některých členských státech. Smlouvu o Ústavě pro Evropu schválilo 18 zemí, ale ve Francii a v Nizozemí byla odmítnuta a další země poté ratifikaci odložily. Lisabonská smlouva měla být jakousi náhražkou Smlouvy o Evropě, ze které byly vyloučeny sporné body. Na rozdíl od

⁵ Nutno odlišovat od tří Evropských společenství, jehož je Evropské společenství součástí.

⁶ Smlouva o založení Evropského společenství (původně Evropské hospodářské společenství).

Smlouvy o Ústavě pro Evropu měla revidovat stávající smlouvy EU. Lisabonská smlouva není v současné době platná. V referendu v Irsku byla odmítnuta, ale nadále probíhají ratifikace v dalších členských státech.

2.3.3. EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÁ UNIE

Častým problémem bývá vymezení pojmů Evropské společenství, Evropská unie a dalších základních pojmů s nimi souvisejících. Pokládám tedy za důležité, tyto pojmy charakterizovat a zároveň tak v některých bodech zopakovat vznik ES/EU. Označení Evropská unie bylo zavedeno Maastrichtskou smlouvou roku 1992, ale není možné říci, že by Evropská unie nahradila Evropské společenství. Evropská unie byla založena na smlouvách o ESUO, EHS, ESAE a Smlouvě o Evropské unii. Ačkoliv jsem se v některých článcích především na internetu dočetla, že Evropská unie vznikla přejmenováním Evropských společenství, dovolila bych si s tímto názorem nesouhlasit. Evropská unie vznikla Smlouvou o Evropské unii, jak je i řečeno v hlavě 1 čl. 1 Smlouvy o Evropské unii „*Touto smlouvou vysoké smluvní strany mezi sebou zakládají Evropskou unii.*“⁷ Jak píše V. Týč „Evropská unie nenahrazuje Evropská společenství. Existují paralelně oba celky s totožnou členskou základnou, avšak s různou působností.“⁸ Evropská unie má z právního hlediska specifické postavení. Nejedná se o mezinárodní organizaci. Jelikož Evropská unie nemá právní subjektivitu, není možné, aby uzavírala mezinárodní smlouvy. Mezinárodní smlouvy jsou uzavírány Evropským společenstvím.⁹ Právo Evropského společenství tvoří první pilíř Evropské unie. Evropskou unii tedy můžeme chápat jako zastřešující pojem pro právo Evropského společenství (první pilíř EU), Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (druhý pilíř EU) a Policejní a justiční spolupráci v trestních věcech (třetí pilíř EU). Působnost EU je tedy širší než působnost ES. Mezi těmito pilíři EU můžeme najít rozdílnost především v povaze jejich práva. Právo prvního pilíře je právo komunitární, nadstátní. Členské státy přenesly na Evropská společenství část svých pravomocí, a proto se vytvořil právní systém, který je třeba odlišovat od práva vnitrostátního i mezinárodního. Tímto právním systémem je právo Společenství. Pro první pilíř EU je tedy charakteristická nadstátnost.

⁷ Smlouva o Evropské unii, Maastricht, 7. února 1992, Hlava 1., čl.1.

⁸ TÝČ, Vladimír. *Základy práva evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Linde Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2004.

⁹ Evropská společenství je v tomto případě třeba chápat jako označení pro všechny tři společenství, tedy jak ESUO, EHS (později ES) tak i pro EUROATOM. Název Evropská společenství (i Evropské společenství) je používán od roku 1967.

Právním normám v rámci práva Společenství byly také přiznány zvláštní vlastnosti jako je přímý účinek a přednost komunitárního práva před právem národním. Právo 2. a 3. pilíře je nazýváno právem unijním, mezivládním. Toto právo nemá přímý účinek ani právo přednosti.

2.4. HISTORIE VZNIKU INSTITUCÍ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

Evropská unie a Evropská společenství mají, jak již bylo řečeno, společnou základnu a jsou tvořeny totožnými členskými státy. Jak vyplývá z čl. 3 (ex čl. C) Smlouvy o EU je Evropská unie tvořena jednotným institucionálním systémem. Pokud porovnáme čl. 5 (ex čl. E) Smlouvy o EU a čl. 7 (ex čl. 4) Smlouvy o založení Evropského společenství, dojdeme k závěru, že EU a ES mají shodné orgány. V těchto člancích jsou vyjmenovány základní instituce, které realizují své pravomoci v mezích svěřeným jim v těchto smlouvách.¹⁰ Institucemi uvedenými v těchto člancích jsou **Evropský parlament, Rada, Komise, Soudní dvůr, Účetní dvůr**. Další velice důležitou institucí je **Evropská rada**, která určuje budoucí směřování EU a vymezuje její obecné politické směry.¹¹ Postavení Evropské rady zůstává mimo ostatní instituce. V struktuře EU existují i další orgány, které plní funkci pomocnou nebo mají zcela specifický význam. Jsou jimi **Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů, Evropská centrální banka, Evropská investiční banka, Evropský ombudsman**. V současné době můžeme říci, že je institucionální struktura EU poměrně přehledná, pokud však pohlédneme do historie vzniku orgánů ES, nemůžeme tvrdit, že tomu tak bylo vždy.

2.4.1. ORGÁNY EVROPSKÉHO SDRUŽENÍ UHLÍ A OCELI

Z textu Schumanovy deklaráce můžeme vyvodit, že předpokládal vznik pouze jednoho orgánu s nadnárodním charakterem, a to Vysokého úřadu, který měl dohlížet na těžký průmysl v členských státech, především měl dohlédnout na modernizaci výroby a zajistit zlepšení životní a pracovní úrovně zaměstnanců. Vysoký úřad byl složen z nezávislých osob, které jmenují vlády členských států, za respektování principu rovného zastoupení. Během plánování byl vypracován záměr na vytvoření dalších institucí. Předpokladem bylo ustanovit Soudní dvůr, Parlamentní shromáždění, Radu ministrů a

¹⁰ Porovnejme čl. 7 Smlouvy o založení Evropského společenství a čl. 5 Smlouvy o Evropské unii .

¹¹ Čl. 4 (ex čl. D) Smlouvy o Evropské unii.

Všeobecné shromáždění. Poslední dva jmenované orgány měly být vytvořeny především proto, aby získaly určitá práva na úkor Vysokého úřadu, a tím omezily pravomoci Vysokého úřadu. Dle původního znění čl. 7 Smlouvy o Evropském společenství uhlí a oceli jsou orgány ESUO Vysoký úřad¹² s Poradním výborem, Společné shromáždění, Zvláštní rada (Rada) a Soudní dvůr. ESUO čelilo mnohým nátlakům, ať už ze strany jiných nečlenských států, tak i ze strany států, které byly členy ESUO. Omezit jeho vliv se chtěla především Velká Británie, která měla obavy z narůstajícího vlivu ESUO, a proto se snažila o zastřešení ESUO Radou Evropy.¹³ Lepší nebyl ani vztah mezi Vysokým úřadem a členskými státy, které dávaly Vysokému úřadu najevo, že rozsah jeho pravomocí je limitován jejich vůlí mu tyto pravomoci poskytnout. Problémem byl také zřejmě výrazný nadnárodní charakter Vysokého úřadu.

Výsledky procesu přizpůsobování nové autority zosobněné Vysokým úřadem a zájmů průmyslu podporovaných členskými vládami lze shrnout:¹⁴

- ESUO nedokázalo efektivně regulovat společný trh, nedošlo k vytvoření trhu s jednotnými podmínkami pro podnikání.
- Finanční nezávislost si Vysoký úřad zachoval díky půjčce od Spojených států a díky pravomoci vypisovat daň na výrobky regulovaných odvětví stanovené ve smlouvě.
- Smlouva byla konkrétní ve vymezení činností a oblastí rozhodování Vysokého úřadu.

I když ESUO nenaplnilo cíl, který jeho zakladatelé vyhlašovali, můžeme tvrdit, že přineslo určitou zkušenost pro vytvoření institucionální struktury dalších dvou společenství založených Římskými smlouvami.

2.4.2. ORGÁNY EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÉ SPOLEČNOSTI PRO ATOMOVOU ENERGII

Uspořádání orgánů EHS a EUROATOMU stanovené Římskými smlouvami bylo inspirováno strukturou orgánů ESUO. Bylo však nutností vyvarovat se určitých nedostatků, které bylo díky předchozím znalostem možno překonat. Římskými

¹² Prvním předsedou Vysokého úřadu se stal Jean Monnet v letech 1952-1955.

¹³ Edenův plán, podle britského ministra zahraničí.

¹⁴ PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha: Karolinum, 2004, str. 36.

smlouvami byla vytvořena samostatná struktura institucí pro EHS a EUROATOM. Byla tak vytvořena institucionální struktura ve složení: Komise, Rada, Shromáždění a Soudní dvůr. Poradní funkce byla svěřena Hospodářskému a sociálnímu výboru. Pravomoc rozhodovat však byla rozdělena, aby žádný orgán nezískal monopol a nebyl zároveň navrhovatelem i tím, kdo rozhoduje. Komise nadále předkládala návrhy, ale rozhodování o nich příslušelo Radě. Zásadním rozdílem mezi Společenstvím ESUO a novou institucionální strukturou byl posun směrem od nadnárodní autority k většímu vlivu členských zemí.¹⁵

Založením EHS a EUROATOMU vznikla poměrně nepřehledná situace ve strukturách orgánů tří Společenství.

2.4.3. SLUČOVACÍ SMLOUVY

Společně s Římskými smlouvami roku 1957 byla podepsána dohoda o společných orgánech ESUO, EHS a EUROATOMU. Z toho plyne zřejmá snaha o sjednocení tří Společenství. Úmluvou o některých společných orgánech Evropského společenství byly ustanoveny Soudní dvůr a Shromáždění, jenž jsou od této doby společné pro ESUO, EHS a EUROATOM. Od roku 1962 je místo označení Shromáždění užíván název Evropský parlament. Dalším společným orgánem se stal i Hospodářský a sociální výbor.

K dalšímu sloučení institucí tří Společenství došlo 8. dubna 1965, kdy byla podepsána Smlouva o vytvoření jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství. Smlouva vstoupila v platnost 1. července 1967. Jak je již z názvu smlouvy zřejmé, byla sloučena Zvláštní rada ESUO a Rady vytvořené Římskými smlouvami a vytvořena jednotná Rada, stejně tak byl sloučen Vysoký úřad a Komise vytvořené Římskými smlouvami a ustanovena jednotná Komise.¹⁶

Vývoj, složení, rozsah pravomocí a způsob rozhodování těchto institucí se v průběhu let měnil a vyvíjel. Když v roce 1967 vstoupila v platnost „slučovací smlouva“ nebo také „smlouva o fúzi“ můžeme říci, že byla vytvořena institucionální struktura Společenství, tak jak ji známe dnes. Nesmíme však zapomenout na Evropskou radu, která se oficiálně začala scházet od roku 1975. Do institucionálního rámce ES byla

¹⁵ PITROVÁ, Markéta. *Institucionální struktura Evropské unie*. Brno: Masarykova universita, 2000, str. 20.

¹⁶ Čl. 1, čl. 9 Smlouvy o vytvoření jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství.

zasazena až Jednotným evropským aktem v roce 1986. Vzhledem k tématu diplomové práce se nebudu dále věnovat složení, pravomocím a způsobu rozhodování Komise, Soudního dvora ani Evropskému parlamentu. Podrobněji se v dalších kapitolách budu zabývat pouze Evropskou radou a Radou Evropské unie.

3. EVROPSKÁ RADA

Představitelé členských států Evropské unie hráli vždy důležitou roli ve formování společných politik EU. Evropská rada (ER) se stala vrcholným orgánem EU. Na úrovni Evropské rady jsou už po více než čtvrt století diskutována politicky nejcitlivější témata a jsou zde hledána nejlepší možná řešení. Založení Evropské rady bylo dáno potřebou konzultovat zásadní otázky evropského integračního procesu přímo vedoucími představiteli států a vlád.¹⁷ Představitelé členských států se neformálně scházejí již od roku 1961, název Evropská rada¹⁸ byl poprvé použit v roce 1974, kdy došlo k dohodě o pravidelném svolávání těchto setkání. Institucionálního zakotvení se Evropská rada dočkala v roce 1986 Jednotným evropským aktem, kde bylo v čl. 2 ustanoveno složení Evropské rady a četnost setkání. Její postavení bylo potvrzeno čl. D v Maastrichtské smlouvě o Evropské unii v roce 1992.

3.1. VÝVOJ EVROPSKÉ RADY

V roce 1959 vyslovil nový francouzský ministerský předseda Michel Debré myšlenku konání pravidelných konzultací hlav států členských zemí, které by se pořádaly mimo soustavu Společenství.

3.1.1. SETKÁVÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ

První dvě setkání hlav států nebo předsedů vlád se uskutečnila 10.-11. února roku 1961 a 18. července téhož roku. První uvedené se konalo v Paříži, druhé jmenované setkání se konalo v Bonnu. Oba dva summity měly společný cíl, a tím bylo prosazení Francouzi navrhovaného Fouchetova plánu¹⁹. V roce 1962 byly Fouchetovy plány definitivně odmítnuty. Důvodem byla obava ostatních členských států z politického vzestupu Francie, jelikož členem Společenství nebyla Velká Británie, a také rozdílné představy členských států o evropské integraci. Díky francouzskému vetu proti přijetí Velké Británie za člena ES, a díky neochotě Francie účastnit se v orgánech EHS,²⁰

¹⁷ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 171.

¹⁸ HAD, Miloslav. URBAN, Luděk. *Evropská společenství: První pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2002, str. 24.

¹⁹ Fouchet byl francouzským velvyslancem, celkem představil dva plány na vytvoření politického rámce pro Evropu, a to v roce 1961 a v roce 1962.

²⁰ Známo pod názvem „krize prázdné židle.“

pokud nebudou splněny její požadavky, které se týkaly především nemožnosti rozšiřovat pravomoci Společenství, byly tyto summity na několik let přerušeny. Setkání představitelů států proto mohla pokračovat až po zažehnutí krize ve Společenství, jenž bylo dovršeno Lucemburským kompromisem. S „Lucemburským kompromisem“ ztratilo rozhodování ve společenství supranacionální charakter.²¹

Setkávání představitelů států na nejvyšší úrovni, které však stále nebylo nijak formálně nazýváno a ani institucionálně upraveno, bylo obnoveno při oslavě 10. výročí podepsání Římských smluv roku 1967 v Římě. Toto „výroční“ setkání neposkytovalo příliš naděje na vyřešení institucionalizaci summitu. Představitelé států se dohodli na možnosti dalšího setkání, které mělo následovat ještě v roce 1967.

Další trojice setkání, na jejichž výsledcích můžeme zaznamenat posun při vyjednávání o institucionalizaci summitů, se uskutečnila 1.-2. prosince roku 1969 v Haagu, 19.-20. října roku 1972 v Paříži a 14.-15. prosince v Kodani. Na těchto setkáních pokračovala Francie ve snahách o institucionální řešení summitů. Francouzského prezidenta Charlese de Gaulla vystřídal v roce 1969 Georges Pompidou. Ostatní státy se však i nadále obávaly nadměrného vlivu Francie ve Společenství. Haagský summit stanovil tři základní problémy: dovršení, prohloubení a rozšíření. Tato označení znamenají: dokončení společného trhu, rozšíření dalších oblastí spolupráce v rámci ES a rozšíření počtu členů ES.²² ²³Výsledkem Haagské konference bylo také řešení otázky financování rozpočtu Společenství z vlastních zdrojů a návrh na vytvoření hospodářské a měnové unie. Členské státy dokázaly překonat vnitřní krizi a výsledek Haagského summitu byl uspokojivý, i když jednání o „Evropské radě“ jako orgánu Společenství bylo odloženo. Částečný úspěch můžeme pozorovat ve vypracování Davignonovi zprávy, na jejímž základě se pravidelně scházeli ministři zahraničních věcí členských států, aby průběžně diskutovali významné otázky zahraniční politiky a pokusili se o harmonizaci zahraničních politik.²⁴ Zasedání svolával ministr zahraničních věcí státu, který předsedal Radě. Pozdější institucionální řešení Evropské rady vedlo k posílení rozhovorů o zahraniční politice.

²¹ WERTS, Jan. *The European Council*. North-Holland, 1992, str. 31.

²² WERTS, Jan. *The European Council*. North-Holland, 1992, str. 33.

²³ Roku 1970 byla zahájena přístupová jednání s Velkou Británií, Dánskem, Irskem, Norskem. Norsko v referendu odmítlo přistoupit.

²⁴ Evropská politická spolupráce.

Na dalším setkání v Paříži a o rok později v Kodani Francie opakovala svůj návrh na založení nového orgánu. Summit v Kodani se stal zlomovým a členské státy začaly uvažovat o užší spolupráci. Text Závěrečného prohlášení z Kodaně definoval summity jako setkání konaná „*kdykoliv to budou vyžadovat okolnosti, kdy bude nezbytný podnět, nebo kdy bude nutné poskytnout vodítko výstavby sjednocené Evropy...*“ (Závěrečné prohlášení z Kodaně in Westlake 1995:20).²⁵ Otázkou zůstává, proč právě tehdy, se podařilo prosadit vznik nového orgánu ES. Zřejmě to byla potřeba členských států častěji konzultovat aktuální problémy a formulovat své postoje k nim, což bylo zřejmě umocněno nestabilní hospodářskou situací.

Další dvě setkání se konala v Paříži. Svého předsednictví tak využila Francie jako hlavní iniciátor Evropské rady. První z nich se konalo 16. září 1974 a mělo formu soukromého setkání hlav pod názvem „picnic summit,“ jehož hlavním úkolem bylo připravit setkání představitelů států na 9.-10. prosince téhož roku. Hlavy států považovaly za základní zajistit pokrok a ucelenost v činnosti Společenství a ve vytváření politické spolupráce.²⁶ Toto připravované setkání také přineslo žádaný výsledek a byla uzavřena tzv. **Pařížská deklarace**. K závěru, že je třeba vytvořit orgán, kde by se scházeli představitelé států, dospěl i Jean Monnet, který měl na Společenství nemalý vliv. Jeho názor byl nápomocen při obstarávání souhlasu menších států, které se vytvoření Evropské rady bránily. Zároveň země Beneluxu prosadily požadavek přímých voleb do Evropského parlamentu.²⁷ Hlavy států se dohodly, že se budou společně s ministry zahraničních věcí a představiteli vlád scházet třikrát ročně. Z těchto tří setkání se dvě měla konat na půdě předsedajícího státu a jedno v Bruselu. Tato setkání jako nový orgán ES získala oficiální název Evropská rada, zakotvení do smluv se však v této době nedočkala.

3.1.2. DŮVODY VZNIKU EVROPSKÉ RADY

Od roku 1974, tedy od doby konání Pařížského summitu, byla sjednána frekvence setkávání na úrovni Evropské rady. Doposud konaná setkání byla svolávána na základě dohody států a v případě potřeby konzultace aktuálních otázek.

²⁵ PITROVÁ, Markéta. *Institucionální struktura Evropské unie*. Brno: Masarykova universita, 2000, str. 26.

²⁶ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 39.

²⁷ První přímé volby do Evropského parlamentu se konaly v červnu v roce 1979.

Logickými důvody na podporu oprávněnosti Pařížské deklarace jsou podle Philippa De Schoutheete, Philippe především tyto:²⁸

- Instituce Společenství nebyly schopny pracovat, tak jak by měly. Především od uzavření Lucemburského kompromisu v roce 1965 bylo prakticky zablokováno většinové hlasování v Radě. S prvním rozšířením ES v roce 1973 o Velkou Británii, Irsko a Dánsko se stalo rozhodování velice těžkopádné. Proto ustanovení instituce, která bude zaujímat otázky budoucího směřování Společenství a určovat politické podněty, bylo nezbytné.
- Na schůzích ministrů zahraničních věcí²⁹ bylo stále těžší koordinovat činnost v rámci rozšiřující se Rady. Jednoduše řečeno, ES potřebují souhrnnou formu ovládnání, která by určovala celkové vystupování ES. A proto, kdo jiný než hlava státu s pomocí ministra zahraničních věcí je hlavním zdrojem autority? Zdálo se, že toto je jediná nebo nejméně pobořující cesta, jak zajistit koordinaci a pevnou strukturu.

Setkávání hlav států nebo předsedů vlád mělo před rokem 1974 svůj význam. Byla na nich přijata zásadní rozhodnutí. Tato rozhodnutí však měla v praxi malý nebo krátce trvající vliv na práci institucí ES. Od roku 1974 určuje Evropská rada hlavní směřování EU a hraje vedoucí roli v evropském integračním procesu. Můžeme tedy konstatovat, že s postupem času je její role stále důležitější.

3.1.3. LONDÝNSKÁ A STUTTGARTSKÁ DEKLARACE

První setkání pod oficiálním názvem Evropská rada se uskutečnilo 10.- 11. března roku 1975. Bylo potřeba upravit pravidla setkávání v Evropské radě, vymezit její vztah k ostatním institucím i celkově určit povahu Společenství po vzniku tohoto nového orgánu. Jednotlivé instituce byly pověřeny, aby vypracovaly zprávu, a tak byla roku 1976 předložena Tindemansova³⁰ zpráva, která měla posílit nadnárodní charakter Společenství. Jednalo se o rozšíření oblastí spolupráce na společnou hospodářskou a měnovou politiku, společnou zahraniční politiku, spolupráci ve výzkumu, v ochraně

²⁸ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 40

²⁹ Na základě Davignonovi zprávy.

³⁰ Leo Tindemans byl v letech 1974 - 78 belgickým předsedou vlády.

základních práv občanů.³¹ K institucionálním změnám patřilo posílení pravomocí Evropského parlamentu, zavedení většinového hlasování v Radě a prodloužení doby předsednictví v Radě. Evropská rada by měla jmenovat předsedu Komise. Tindemansova zpráva měla být projednána na setkání Evropské rady v Haagu 20.- 30. listopadu roku 1976, avšak k určitému posunu ve vztahu k Evropské radě došlo až o rok později na summitu v Londýně ve dnech 20.-30. června. Byla dohodnuta tzv. **Londýnská deklarace**, která upravuje jednání Evropské rady a stanovuje podmínky pro její konání. Jde především o vytvoření adekvátního pracovního prostředí, které je třeba k zajištění těchto schůzek. Otázky, jimiž se Evropská rada zabývala, byly podle citlivosti tématu rozčleněny do dvou skupin s vlastními zásadami projednávání. Společné mají oba typy jednání to, že se snaží o co největší diskrétnost. Na prvním typu jednání se projednávala citlivá témata. Z těchto setkání nebylo možné pořídit hlasový záznam, výsledkem byla pouze písemná zpráva o úspěchu či neúspěchu jednání. Druhý typ jednání byl více otevřený a zabýval se specializovanými otázkami za přítomnosti úředníků.

Dalším významným mezníkem v historii Evropské rady se stalo zasedání ve Stuttgartu z roku 1983 ve dnech 17.-19. června. Upřesnění postavení Evropské rady ve **Stuttgartské deklaraci** se stalo předlohou pro pozdější zakotvení Evropské rady do primárního práva.

3.1.4. JEDNOTNÝ EVROPSKÝ AKT

I když se se summitu Evropské rady setkáváme již od roku 1961, neměly v této době oficiální název a způsob zasedání nebyl až do Pařížské deklarace nijak upraven. Zakotvení Evropské rady do primárních smluv se uskutečnilo Jednotným evropským aktem v roce 1986. V čl.2 bylo stanoveno složení Evropské rady a četnost setkání. Do složení Evropské rady byl přibrán předseda Komise a počet summitů byl snížen na alespoň dvě setkání za rok. Podle znění článku 2 JEA: „*Evropská rada se skládá z hlav států a vlád členských států a předsedy Komise Evropských společenství. Jsou jim nápomocni ministři zahraničních věcí a člen Komise. Evropská rada se schází alespoň dvakrát ročně.*”

³¹ PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha: Karolinum, 2004, 335 str. 75.

3.1.5. MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII

Zasedání Evropské rady konané 9.-10. prosince roku 1991 v Maastrichtu vedlo k podepsání Maastrichtské smlouvy o Evropské unii. Byla ustanovena Evropská unie a vytvořena piliřovitá struktura EU. Pro nás je s ohledem na téma práce významné, že došlo k pevnému ukotvení Evropské rady do institucionální struktury zastřešující všechny tři piliře.³² V článku D (nyní čl. 4) Smlouvy o Evropské unii byla upřesněno vymezení Evropské rady:

„ Evropská rada dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje obecné politické směry tohoto rozvoje.

Evropská rada sdružuje hlavy států nebo předsedy vlád členských států a předsedu Komise. Jim jsou nápomocni ministři zahraničních věcí členských států a jeden člen Komise.

Evropská rada se schází alespoň dvakrát ročně za předsednictví hlavy státu či předsedy vlády členského státu, který vykonává předsednictví Rady.

Evropská rada podává Evropskému parlamentu zprávu po každém svém zasedání a každoročně mu předkládá písemnou zprávu o pokroku, jehož Unie dosáhla.“

3.1.6. ZMĚNY V ZASEDÁNÍ EVROPSKÉ RADY

Smlouva z Nice přinesla do úpravy Evropské rady další upřesnění. Podle Prohlášení o místě zasedání Evropské rady se Evropská rada od roku 2002 sejde vždy alespoň jednou za předsednictví v Bruselu. Poté, co členská základna Evropské unie přesáhne počet 18 států, budou se všechna zasedání Evropské rady konat v Bruselu.

Významným, pro organizaci zasedání Evropské rady, byl summit v Seville konaný ve dnech 21.-22. června roku 2002, kde byla přijata pravidla upravující organizaci a průběh zasedání Evropské rady.³³

3.2. PRŮBĚH SUMMITŮ EVROPSKÉ RADY

Proces jednání Evropské rady, který byl zpočátku převážně neformální, byl kodifikován souborem pravidel přijatým jako Příloha číslo 1 k Závěru předsednictví

³² PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha: Karolinum, 2004.

³³ Příloha č. 1 k textu Závěru z předsednictví Evropské rady v Seville, 2002.

Evropské rady v Seville v červnu 2002.³⁴ Podle tohoto textu byla přijata pravidla pro přípravu, průběh a závěr summitu.

3.2.1. PŘÍPRAVA JEDNÁNÍ

Podle pravidel přijatých na summitu v Seville 2002.³⁵

- Evropská rada se bude setkávat čtyřikrát ročně. Setkání se budou konat za každé předsednictví dvakrát³⁶. Ve výjimečných situacích může Evropská rada svolat mimořádné setkání.
- Pořad setkání sestavuje Rada, která koordinuje, připravuje a vypracovává program. Tento pořad setkání musí být Radou připravený nejméně dva týdny před setkáním Evropské rady.
- Na schůzi, která se koná alespoň čtyři týdny před summitem Evropské rady, vypracuje Rada program rozčleněný do těchto bodů:
 1. body, které budou Evropskou radou schváleny nebo podpořeny bez diskuse
 2. body určené k diskusi, jejímž cílem je stanovit všeobecná politická vodítka
 3. body určené k diskusi, jejímž cílem je přijmout rozhodnutí, které je činěné v souvislosti s rozšířením a s výjimečnými případy
 4. body určené k diskusi, o nichž nebude učiněn závěr
- V předvečer summitu Evropské rady uskuteční Rada konečné, přípravné zasedání a přijme definitivní program, ke kterému nebudou moci být přidány žádné další body bez souhlasu celé delegace. Není možné uskutečnit žádné další zasedání, které by se konalo v době mezi konečným zasedáním Rady a summitem Evropské rady, s výjimkou naléhavého a nepředvídatelného zasedání.

3.2.2. PRŮBĚH JEDNÁNÍ

- Pravidlem se stalo, že jednání Evropské rady by mělo trvat celý den. Předchozí den se setkají hlavy států nebo předsedové vlád a předseda Komise. Toto setkání je nepřístupné. Summit Evropské rady bude pokračovat druhý den do odpoledne a bude mu předcházet setkání s předsedou Evropského parlamentu.

³⁴ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 42.

³⁵ Rules for the organisation of the proceedings of the European Council. Annex I. Presidency Conclusions. Seville, 21 and 22 June 2002, 13463/02 20.

³⁶ Summit Evropské rady se z pravidla koná uprostřed a na závěr šesti měsíčního předsednictví.

- Setkání delegací v rámci summitu Evropské rady s představiteli třetích států nebo představiteli organizací může být konáno pouze za výjimečných okolností. Tato setkání nesmí narušit běžný průběh jednání Evropské rady a rovněž musí být schváleno Radou ve stejnou dobu jako navrhovaný program.
- Předsedající země zajistí, že summit bude probíhat plynule. Za tímto účelem může přijmout opatření, jež vedou k co nejlepšímu využití času. Například organizováním pořadí bodů určených k diskusi, určením pořadí, ve kterém jednotliví vystupující hovoří, a možností omezit dobu jejich příspěvku.
- V souvislosti s rozšířením a ve výjimečných případech, kdy je bod jednání na programu, a má být Evropskou radou o něm rozhodnuto, může Evropská rada prodiskutovat i otázky týkající se tohoto bodu. Politické závěry, které se objeví během diskuse, budou předloženy Radě tak, aby Rada mohla vzít v úvahu důsledky pro další jednání.
- Delegace obdrží souhrnnou zprávu o výsledku a o podstatě diskusí v takovém pořadí, v jakém jednání probíhalo. Tato zpráva bude vydána tak, aby byla zajištěna důvěrnost diskusí.
- Každá delegace má 2 místa v zasedacím pořádku u „kulatého stolu“ na jednání Evropské rady. Celkový počet členů delegace je stanoven na dvacet pro každý stát a pro Komisi. Toto číslo nezahrnuje technický personál zajišťující bezpečnost a logistickou podporu.

3.2.3. ZÁVĚR JEDNÁNÍ

- Závěry budou objasňovat politická vodítka a rozhodnutí dosažená Evropskou radou.
- Osnova závěrů bude rozdělena v den, kdy Evropská rada zasedá a to v dostatečném předstihu před začátkem jednání. Osnova jasně rozlišuje mezi těmi částmi textu, které již byly dříve schváleny a které nejsou v zásadě tématem diskuse, a těmi částmi textu, které bude Evropská rada diskutovat s ohledem na dosažení konečného závěru schůze.

3.2.4. SPOLUPRÁCE RADY EVROPSKÉ UNIE NA SUMMITU EVROPSKÉ RADY

V souladu s těmito pravidly, které byly přijaty v Seville, začíná summit Evropské rady společným setkáním,³⁷ které je však oddělené pro představitele států a ministry zahraničních věcí. Druhý den, po společném vyfotografování, je započato setkání projevem předsedy Evropského parlamentu, po kterém následuje výměna názorů. Tento projev má vysokou symbolickou hodnotu pro Evropský parlament. Zbytek dne diskutují členové Evropské rady body programu a schvalují návrh závěru zasedání.

Zaměříme se nyní na praktickou stránku spolupráce Evropské rady a Rady EU. Jak z jednacích pravidel vyplývá, setkává se Rada několik týdnů před vlastním summitem Evropské rady a připravuje program jednání, o němž diskutuje prvně na úrovni Výboru stálých zástupců (COREPER) a poté v Radě pro Všeobecné záležitosti a vnější vztahy. To znamená, že většina závěrů je schválena ještě před summitem Evropské rady. Citlivé otázky, které musí být projednány hlavami států, zůstávají otevřeny a závěr o nich je učiněn až na vlastním zasedání ER. Díky tomuto postupu a důkladné přípravě programu mohou summity trvat kratší dobu.

K dobrému zvyku patří pozvat hlavy států z kandidujících zemí na krátké setkání. Vyloučena také není účast speciálních hostů.

Závěry, jichž bylo na summitu, dosaženo jsou uvedeny v závěrečném dokumentu. Tento dokument se obvykle nazývá „Závěr předsednictví.“³⁸ Vypracování textu Závěru předsednictví zabere někdy i několik týdnů. Složitost a nejasnost smluv s množstvím příloh a protokolů vyžaduje spolupráci s lingvisty a samozřejmě pomoc Stálého výboru zástupců (COREPER). Existuje však jeden výjimečný případ, kdy nebylo možno vypracovat závěr žádný. Stalo se tak na zasedání Evropské rady v Aténách ve dnech 4.-6. prosince roku 1983.³⁹

V následujících dnech, po ukončení summitu Evropské rady, podávají předseda Evropské rady a předseda Komise zprávu Evropskému parlamentu na jeho zasedání. Tento postup má přispět k lepšímu porozumění mezi institucemi Evropské unie.

³⁷ Které je spojeno se společnou večeří za respektování pravidla separace.

³⁸ „Presidency Conclusions“

³⁹ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 43.

Evropská rada také pořádá tiskové konference. Každá delegace přítomná na summitu pořádá vlastní tiskovou konferenci pro několik novinářů, kteří přecházejí od jedné delegaci k druhé. Novinář potom dokáže, porovnáním prohlášení týkajících se sporných otázek, získat jasnou představu o dění uvnitř místnosti, kde Evropská rada zasedá.

3.3. SLOŽENÍ EVROPSKÉ RADY A ROZHODOVÁNÍ

Složení Evropské rady vyplývá z článku D (nyní čl. 4) Smlouvy o Evropské unii. Jedná se o orgán, který je složený z nejvyšších představitelů členských zemí. Nemusí se nutně jednat o hlavu státu, ve většině případů se zasedání Evropské rady účastní předseda vlády. Současně je zasedání přítomen předseda Komise. Nápomocní jim jsou ministři zahraničních věcí a člen Komise. Dvojice, tvořená ministrem zahraničních věcí jako členem vlády a nejvyšším výkonným reprezentantem státu, již zaručovala kompetentní mandát nejenom pro vedení diskuse, ale hlavně pro přijímání závazků pro jednotlivé země.⁴⁰

Někdy je ovšem nutné přizpůsobit složení Evropské rady situaci. Pokud není možná účast ministra zahraničních věcí členského státu, může ho zastoupit tajemník tohoto ministerstva. Jak již bylo výše řečeno, většinu členských států zastupuje předseda vlády. V současné době zasedá v Evropské radě prezident Francie a Kypru. V případě Německa a Rakouska se jedná o kancléře, kteří zastupují svoji zemi v Evropské radě.

3.3.1. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA EVROPSKÉ RADY

Zasedání Evropské rady svolává stát, který předsedá Radě Evropské unie a zpravidla je naplánováno na dva dny. Významnou roli v celkové organizaci summitu a uspořádání jednání hraje představitel předsedající země. Politické vedení je tak zcela v jeho rukou.

Činnost Evropské rady si vyžádala vytvoření odpovídajícího organizačního zázemí. Ve snaze prohloubit spolupráci mezi stávajícími orgány Společenství a zároveň zabránit růstu administrativního aparátu bylo rozhodnuto, že Evropská rada bude sdílet

⁴⁰ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 182.

sekretariát s Radou.⁴¹ Postupem let vzrostl význam sekretariátu. Omezený počet úředníků, které zajišťuje předsednická země, sekretariát Rady nebo Komise, získali místa v zasedací místnosti Evropské rady. Zástupce generálního tajemníka Rady získal místo u zasedacího „kulatého stolu“.

Do zasedací místnosti mají povolený vstup kromě dvou delegátů (představitel státu a zpravidla ministr zahraničí), kteří mají místa u stolu a účastní se po celou dobu jednání Evropské rady, také další dva zástupci delegace. Tito zástupci delegace jsou identifikovatelní díky přiděleným červeným odznakům, které je opravňují ke vstupu do zasedací místnosti, aby předložili sdělení nebo předali vzkaz členům své delegace, avšak nesmí zde zůstat.

Vnější svět se s diskusí probíhající na summitu seznamuje pomocí určitých osob, které jsou k tomu oprávněny. V místnosti je přítomen úředník ze sekretariátu Rady, aby přebíral zprávy. Po každé čtvrt hodině je nahrazen jiným úředníkem. Tito úředníci po čtvrt hodině vycházejí ven a ústně instruuji tzv. Anticiho skupinu. Anticiho skupina jsou diplomaté vyhrazení na předávání informací i řešení dalších potřeb nejvyšších představitelů, kteří zasedají na uzavřeném jednání (Sherrington 2000:47).⁴² Anticiho skupina se nachází v tzv. červené zóně, kam ostatní členové delegace nemají přístup. Tito diplomaté tedy předávají zprávy ostatním členům své delegace, která však obývá jinou část budovy zvanou modrá zóna. Zasedání Evropské rady poskytuje značná publicita. Úsilí o uzavřenost a diskretnost jednání opodstatňuje možnost vyřešit citlivé otázky.

3.3.2. PŘESEDNA EVROPSKÉ RADY

Důležitou roli během předsednictví hraje předseda Evropské rady, v jehož ruce je následujících 6 měsíců politické směřování Evropské unie. Předsedou Evropské rady se stává představitel země, jež vykonává předsednictví Rady EU. Je zodpovědný za to, aby summit Evropské rady probíhal plynule a řídí jeho zasedání. Pokud diskuse mezi delegacemi států není úspěšná, předseda přeruší setkání a zahájí dvoustranné diskuse s každou delegací. Pokud vznikne problém mezi dvěma delegacemi členských států, bude to právě předseda Evropské rady, který by měl v tomto případě přimět strany sporu

⁴¹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 183.

⁴² PITROVÁ, Markéta. KANIOK, Petr. *Předsednictví: vrcholem rad v EU*. Dostupné na www.euroskop.cz.

k vyřešení problému. V podstatě je akceptován jakýkoliv procedurální postup, pokud směřuje k úspěšnému vyřešení konfliktu.

Předseda Evropské rady společně s Generálním tajemníkem Rady navštěvují několik týdnů před summitem Evropské rady hlavní města ostatních států, aby ujasnili pozice, aby vyzkoušeli možná řešení a navrhli budoucí formulace textů. Na základě těchto návštěv je předběžně stanoven program, který je ostatním představitelům členských států zaslán několik dní před zasedáním Evropské rady. Tento program však není definitivně závazný, ačkoliv autorita předsedy Evropské rady je obvykle uznávána. Ostatní členové Evropské rady mají právo navrhnout téma, o kterém chtějí diskutovat.

3.3.3. ROZHODOVÁNÍ EVROPSKÉ RADY

Rozhodnutí, jež jsou přijímána na summitu Evropské rady, jsou výsledkem jednomyslného hlasování. S Evropskou radou jsou spojována i další rozhodnutí a setkání. Zvláštní kategorií jednání, která bývá spojována s existencí Evropské rady, jsou případy, kdy je nezbytné vyjádřit společnou vůli vlád členských států.⁴³ Příkladem je zasedání uvedené v článku 214 odstavec 2 Smlouvy o založení Evropského společenství,⁴⁴ kdy Rada ve složení hlav států nebo vlád členských zemí určí osobu, kterou zamýšlí jmenovat předsedou Komise. Spolu s tímto budoucím předsedou Komise vytvoří seznam členů Komise. Tato rozhodnutí přijímá Rada kvalifikovanou většinou. Po schválení Evropským parlamentem jsou předseda a členové Komise jmenováni Radou (ve složení hlav států).

V souladu s článkem 48 Smlouvy o Evropské unii mohou státy svolat mezinárodní konferenci představitelů vlád členských států. V praxi o svolání mezinárodní konference rozhoduje Evropská rada prostou většinou.

3.4. FUNKCE EVROPSKÉ RADY

Jak již bylo výše řečeno, Evropská rada je vrcholným politickým orgánem Evropské unie. Každý představitel členského státu zde prezentuje národní zájmy a schůze se konají za dodržování principu rovnosti a suverenity všech členských států. Funkce předsednictví je zásadní při zajištění dobré organizace summitu, možnosti

⁴³ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 185.

⁴⁴ Změnu ve jmenování předsedy členů Komise přinesla Smlouva z Nice.

zasáhnout v případě ztroskotání diskusí, přípravě programu. Pro předsedající stát je to jedinečná možnost pokusit se prosadit národní zájmy.

Podle článku 4 Maastrichtské Smlouvy o EU: „*Evropská rada poskytuje unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry.*“ Podle této smlouvy jsou Evropské radě vyhrazeny i další pravomoci v oblasti hospodářské a měnové unie a zásadní je také její rozhodnutí v případě jmenování předsedy Komise. Závěry summitů jsou důležitým podkladem pro činnost Rady Evropské unie i Komise. Je důležité zdůraznit, že představitelé států zde nepřijímají právně závazná rozhodnutí, jde spíše o dosažení konsensu a společného postupu členských států. To můžeme zdůraznit a osvětlit tvrzením, že pravomoc Evropské rady spočívá spíše v dosahování politických rozhodnutí než v právních formulacích.⁴⁵

Vraťme se nyní zpět v čase, do doby, kdy oblasti spolupráce Evropského společenství nebyly zastřešeny Evropskou unií a nebyla zde žádná instituce, která by byla schopna zajistit jednotnou formu ovládání Společenství. Z tohoto důvodu se i přes počáteční odpor menších států začala scházet Evropská rada, i když toto označení získala oficiálně až později. Můžeme říci, že původní funkcí Evropské rady bylo zajistit jednotné postoje a celistvost mezi činnostmi Společenství a mezi ostatními formami aktivit týkajících se Evropy.⁴⁶

První popis funkcí Evropské rady můžeme objevit až v závěru předsednictví ze Stuttgartu v roce 1983. V textu Stuttgartské deklarace byly vymezeny funkce Evropské rady.

Evropská rada:⁴⁷

- Stanoví základní politické podněty pro výstavbu společné Evropy.
- Definuje postoje pro budoucí strukturu Evropy a vydává základní politická vodítka pro spolupráci Evropských společenství a Evropské politické spolupráce.
- S přihlédnutím ke vztahu různých oblastí ES navzájem zvažuje záležitosti týkající se Evropské unie.
- Iniciuje spolupráci v nových oblastech činnosti.

⁴⁵ HIX, Simon. *Political System of the European Union*. Houndmills: Palgrave, 2005, str. 35.

⁴⁶ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 49.

⁴⁷ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 48.

- Formálně vyjadřuje společné stanovisko v otázkách vnějších vztahů.

Pokud Evropská rada jedná o záležitostech týkajících se sféry Evropských společenství, nahrazuje tak Radu a tato rozhodnutí se stávají součástí legislativy ES. Formulace funkcí Evropské rady, jež je obsažena v Smlouvě o EU, nedostatečně vymezuje její roli, jíž je především základní politické vedení, řízení níže postavených institucí a sledování vnitrostátních politik členských států. Faktem zůstává, že funkce Evropské rady přesahují formulaci textu článku 4 Smlouvy o EU.

Vymezit všechny pravomoci Evropské rady se zdá být vzhledem k absenci právní úpravy obtížné. Proto se zaměřím na nejvýznamnější úkoly, které jsou pro fungování Evropské unie zásadní. Mezi hlavní úlohy Evropské rady, tak jak byly vymezeny ve Stuttgartské deklaraci, patří.⁴⁸

1. stanovení politických směrů
2. přijímání principálních politických rozhodnutí
3. „otevřená metoda koordinace“
4. zodpovědnost za oblast společné zahraniční a bezpečnostní politiky a za oblast policejní a justiční spolupráce v trestních věcech (2.a 3. pilíř Evropské unie)
5. revize smluv

3.4.1. STANOVENÍ POLITICKÝCH SMĚRŮ

Jako nejdůležitější funkci Evropské rady uvádím stanovení politických směrů a podnětů napříč celým spektrem činností Evropské unie. Určování směru dalšího vývoje EU bylo jedním z důvodů ustanovení Evropské rady a také našlo svoji formulaci v článku 4 Smlouvy o EU. Evropská rada jednoduše organizuje agendu Evropské unie a dává jí směr. Na summitech je rozhodováno také o nových oblastech spolupráce členských států. Jako příklad zahájení spolupráce v nových oblastech mohu uvést rozhodnutí Evropské rady na summitu v Římě v prosinci 1975, kdy byla zahájena spolupráce v boji proti terorismu a organizovanému zločinu. V roce 2000 v Lisabonu byla vytvořena tzv. Lisabonská strategie, která zahrnuje spolupráci v oblastech sociálních věcí a hospodářské politiky. V Seville roku 2002 pak byla přijata Evropskou

⁴⁸ Podle SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 48 - 53.

radou společná azylová a imigrační politika. Jako další příklad z poslední doby můžeme uvést vytvoření Reflexní skupiny na summitu v Bruselu v roce 2007, která má za úkol předvídat a řešit výzvy v dlouhodobém horizontu (rok 2020-2030). Na tomto summitu bylo také přijato prohlášení o globalizaci. Z posledních summitů můžeme zmínit příslib Evropské rady, že bude plnit závazky vyplývající z přijatých rozhodnutí týkajících se změny klimatu, energetiky a vytvoření tzv. páté svobody. Nic rozhodujícího nemůže být navrženo nebo provedeno bez pověření Evropské rady (Taulégne 1993:481).⁴⁹ Další významné rozhodnutí, které není možné přijmout na jiné než této „nejvyšší“ úrovni, je rozšíření členské základny Evropské unie, tedy přijetí nových států za členy EU. Na zasedání v Kodani v roce 2002 Evropská rada souhlasila s tím, že 10 kandidátských zemí⁵⁰ může vstoupit do EU k 1.5. 2004. V roce 2006 v Bruselu byla Evropskou radou přijata rozhodnutí ohledně Makedonie, Chorvatska a Turecka.

3.4.2. PŘIJÍMÁNÍ PRINCIPÁLNÍCH POLITICKÝCH ROZHODNUTÍ

Nebylo zřejmě původním účelem při vytvoření Evropské rady, aby politicky nejcitlivější otázky byly řešeny na této úrovni. Opět to byla již jmenovaná Stuttgartská deklarace, která směřovala k přiznání této pravomoci Evropské radě. I zde se důvodem pro svěřením této kompetence stala neschopnost ostatních institucí zajistit řešení tohoto problému a koordinovat činnost Evropské unie. Postupem času Evropská rada tuto funkci získala, je možno říci praxí, jelikož každé rozhodnutí učiněné k rozvoji vnitřního trhu bylo učiněno na poli Evropské rady (Sbragia 1991:63).⁵¹

3.4.3. OTEVŘENÁ METODA KOORDINACE

Jedná se o strategii plánování, která byla ustanovena v Lisabonu na summitu Evropské rady v roce 2000. V roce 2008 na summitu v Bruselu ve dnech 13.-14. března bylo ER rozhodnuto o zahájení nového cyklu obnovené Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost pro rok 2008-2010. Tato spolupráce zahrnuje sledování domácích politik členských států. Od konce roku 2002 tato metoda pokrývá širokou škálu politických oblastí, která zahrnuje reformu makroekonomie, zaměstnanosti, výzkumu, sociální

⁴⁹ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 49.

⁵⁰ Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko.

⁵¹ SCHOUTHEETE, Philippe. The European Council in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 50.

oblasti, podnikání, vzdělání a důchodu.⁵² Podstatou je dosažení dohody mezi vládami, kdy rozhodnutí spočívá na úrovni národních vlád. Dosažení dohody je pak výsledkem kombinace mezinárodní spolupráce a spolupráce na úrovni ES. Základem je spolupráce představitelů národních politik, kteří vytvářejí a rozvíjejí nové závazky a vzájemné povinnosti. Evropská rada je pak setkáním, kde dochází k porovnávání rozdílných národních zkušeností a pokusů, na jejichž základě bude přijat určitý příkaz k zajištění pevnějšího vedení a koordinaci politik členských států.

3.4.4. ZODPOVĚDNOST ZA OBLAST SPOLEČNÉ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY A ZA OBLAST POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH

Evropská rada schvaluje společné strategie i v těchto oblastech, které se týkají nejvýznamnějších okruhů spolupráce. Společná zahraniční a bezpečnostní politika byla vždy jednou z primárních záležitostí Evropské rady. Postupem času bylo přijato velké množství ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice. Evropská rada v tomto směru vždy přijímala obecná stanoviska, týkající se společné úpravy těchto oblastí. Někdy však bylo nutné z důvodu existující nebo nastávající krize přijmout určité stanovisko, jak tomu bylo v roce 1999 na summitu Berlíně, kdy součástí textu závěru předsednictví bylo prohlášení o Kosovu. V roce 2008 se Evropská rada sešla na mimořádném zasedání, které se konalo 1. září v Bruselu. Na tomto summitu se vyjádřila k situaci v Gruzii a vyzvala Radu a Komisi, aby se zabývaly hodnocením vztahu Evropské unie a Ruska.

Policejní a justiční spolupráce mezi státy v oblasti trestních věcí byla často opomíjena. Ukázalo se ale, že odstranění bariér pro volný pohyb zboží je možné využít i k převodu nelegálních komodit a že zjednodušený pohyb osob mezi státy využívají i jednotlivci s nekalými záměry.⁵³ Nutnost přijmout jistá opatření také vznikla se stále častěji hrozícími teroristickými útoky. Proto například na summitu v Bruselu 16.-17. prosince v roce 2004 vyzvala Evropská rada členské státy k lepší a užší spolupráci s EUROJUSTem,⁵⁴ EUROPOlem⁵⁵ a ke zlepšení výměny informací s Interpolem.⁵⁶

⁵² HIX, Simon. *Political System of the European Union*. Houndmills: Palgrave, 2005, str. 37.

⁵³ ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní rámec evropské integrace*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2003.

⁵⁴ Eurojust (The European Union's Judicial Cooperation Unit), Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci, zřízena na summitu Evropské rady v Tampere, 1999.

3.4.5. REVIZE SMLUV

Zřejmé je, že představitelé států hrají důležitou roli při uzavírání smluv. Jsou to právě oni, kdo vyjednávají a přejímají mezinárodní závazky za stát. Postupem času získali významné postavení i při revizi smluv.

Účast hlav států a vlád na revizi smluv byla až do sjednávání Amsterodamské smlouvy mizivá. Text Jednotného evropského aktu byl sjednáván a ve velké míře dokončen ministry zahraničních věcí a jim nápomocnými úředníky. Větší míru účasti, nikoliv však převážnou, předvedli představitelé států při sjednávání Maastrichtské smlouvy. Několik podstatných bodů smlouvy bylo přijato na této nejvyšší úrovni. Nicméně velký podíl práce odvedli ministři financí a ministři zahraničních věcí. Vliv hlav států a vlád je v případě Maastrichtské smlouvy větší než při sjednávání Jednotného evropského aktu. Při sjednávání Amsterodamské smlouvy a smlouvy z Nice byl už vliv ministrů zahraničních věcí podstatně menší a stěžejní roli převzali představitelé států.

Tato posledně zmíněná pravomoc Evropské rady je svým způsobem odlišná od předchozích. Při stanovování politických směrů Evropské unie, při diskusi o zahraniční politice, o policejní a justiční spolupráci, při rozhodování o otevřené metodě koordinace se jedná stále o politická rozhodnutí. V případě revize smluv jde o rozhodnutí, které má podobu právních ustanovení. Rozhodné jsou potom ratifikační postupy v jednotlivých členských státech.

⁵⁵ Europol (European Police Office), organizace zabývající se prevencí a potírání trestné činnosti, zřízena spolu s uzavřením Maastrichtské smlouvy, 1992.

⁵⁶ Interpol (International Criminal Police Organization), mezinárodní mezivládní organizace pro policejní spolupráci, není orgánem Evropské unie.

4. RADA EVROPSKÉ UNIE

Rada Evropské unie je jedním z orgánů Evropské unie a jako taková je uvedena v článku 7 Smlouvy o založení Evropského společenství. Myslím si, že nyní je podstatné nastínit vztah Evropské rady a Rady Evropské unie. Protože Evropská rada, jak již bylo výše řečeno, není vyjmenována ve zmíněném článku 7, stojí mimo uspořádání orgánů. Podle některých názorů lze rozdělit Radu na tři funkcionální roviny. Za nejvyšší úroveň považují Evropskou radu, druhou základní úrovní je Rada (ministrů) ve všech svých odborných resortních formách a třetí je Výbor stálých zástupců a související odborné výbory.⁵⁷ Samozřejmě je to zdůvodnitelné vzájemným propojením, jistým prolínáním funkcí,⁵⁸ společnou administrativní základnou, společným institutem předsednictví. V některých publikacích je zase Evropská rada uvedena v kapitole Rada Evropské unie a není jí věnována samostatná kapitola, což také vzbuzuje dojem určité podřízenosti, ačkoliv opak je pravdou. Ostatně množství informací o Evropské radě v knihách o Evropské unii je podstatně zanedbatelnější než informace o Radě Evropské unie (publikace v českém jazyce).

Další rozpor názorů, se kterým jsem se setkala, je vymezení Rady Evropské unie jako složky EU, která má **mezivládní povahu**. Jiní autoři zastávají názor, že Rada Evropské unie je především orgánem s **nadnárodním** charakterem. Někteří to odůvodňují tvrzením, že Rada vznikla jako protipól nadnárodnímu Vysokému úřadu. Například M. Pitrová a P. Fiala tvrdí, že Rada ministrů vznikla jako mezivládní platforma garantující prezentaci a obhajobu národních stanovisek.⁵⁹ Dokonce na oficiálních stánkách českého předsednictví je zastáván názor, že Rada Evropské unie (EU) funguje na mezivládním principu.⁶⁰ Opačný názor uvádí publikace Evropské unie, která obsahuje tvrzení: Rada je často nesprávně prezentována jako „mezivládní prvek“ původní institucionální struktury Evropské unie, je však v první řadě nadnárodní institucí.⁶¹ V. Týč výslovně neuvádí charakter Rady jako mezivládní nebo nadnárodní,

⁵⁷ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 193.

⁵⁸ Je možné, aby se Evropská rada sešla ve složení předsedů vlád k výkonu legislativy jako Rada EU, 250-252 SES.

⁵⁹ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 190.

⁶⁰ Internetové stránky www.eu2009.cz.

⁶¹ Rada Evropské unie. *Základní informace o Radě Evropské unie-2008*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. Dostupné na internetové adrese <http://bookshop.europa.eu>.

ale vychází z celkového charakteru Evropské unie. „Společenství nejsou pouhým souhrnem členských států. Mají své vlastní zájmy a vůli konstituovanou a projevovanou svými orgány s autonomním postavením. Tato vůle se vytváří buď nezávisle na členských státech (Komise, Soudní dvůr), nebo na principu většiny (Rada), tedy eventuálně i proti vůli některých členských států, které jsou ovšem za této situace příslušnými rozhodnutími vázány.“⁶² V dalších publikacích se také můžeme dočíst, že Rada Evropské unie je tvořena jak prvkem nadnárodním tak i mezivládním. Nadnárodní prvek je spatřován v možnosti kvalifikovaného rozhodování, a tedy i prosazení řešení proti vůli některého státu. Naopak mezivládní charakter je obsažen ve složení Rady EU, kdy každý stát má v Radě svého zástupce a ten hájí zájmy své země. Oba principy (nadnárodní i mezivládní) jsou bezesporu ve struktuře Evropské unie obsaženy a je kladen velký důraz na jejich vyvážení. Nedostatek jednoho nebo druhého by znamenal posun, buď k instituci se suverenitou, jež by převážila suverenitu států, anebo posun k druhému by zřejmě znamenal konec evropské integrace. Z tohoto důvodu bych se přiklonila k názoru, který v podstatě kombinuje oba prvky. Tento názor lze opřít i o mínění Fiony Hayes-Renshaw, která tvrdí, že Evropská rada zahrnuje dva přístupy a to jak supranacionální (tedy nadnárodní) tak i mezivládní. Rada podle ní ztělesňuje trvalé napětí mezi oběma přístupy, jež vysvětlují uspořádání institucí v Evropské unii. Výsledek jednání v Radě je potom důkazem nalezení společného úmyslu, společného závazku a myšlenky (Hayes-Renshaw and Wallace 1997:2).⁶³

Na úvod si vymezíme Radu Evropské unie jako orgán, který stejně jako Evropská rada reprezentuje zájmy členských států a tvoří jakousi protiváhu Komisi, která prosazuje zájmy Společenství. Rada Evropské unie není orgánem stálým, stejně tak složení je proměnlivé. Hlavní funkcí Rady EU je tvorba legislativy Evropské unie spolu s Komisí a Parlamentem Evropské unie. Tyto orgány vytvářejí základní institucionální trojúhelník.

4.1. VÝVOJ RADY EVROPSKÉ UNIE

Na rozdíl od Evropské rady, která byla poprvé zmíněna až Jednotným evropským aktem, zrod Rady Evropské unie můžeme nalézt již v Pařížské smlouvě, která zakládala

⁶² TÝČ, Vladimír. *Základy práva evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Linde Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2004, str. 24.

⁶³ HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 97.

Evropské společenství uhlí a oceli. S vytvořením této instituce Monnet ve svém návrhu nepočítal, ale bylo třeba vytvořit orgán reprezentující zájmy států a také soustavu, která bude zmírňovat vliv Vysokého úřadu.⁶⁴ Proto byla vytvořena Zvláštní rada (Rada ministrů). Když o šest let později byly Římskými smlouvami založeny Evropské hospodářské společenství a Evropská společnost pro atomovou energii přejaly automaticky z velké části institucionální strukturu Evropského společenství uhlí a oceli. Tak došlo k situaci, že zde fungovaly vedle sebe tři Rady. Navzdory stejnému označení, nebyly pravomoci Rad totožné. Zvláštní rada ESUO byla vytvořena, aby zajišťovala výměnu informací mezi Vysokým úřadem a členskými státy. Její činnost byla poměrně ohraničená. Provedení hlavních úkolů spočívalo na Vysokém úřadu a Společném shromáždění ESUO. Zatímco funkce Zvláštní rady ESUO byla spíše konzultativní, funkce Rady, tak jak ji vytvořila Římská smlouva, byla posílena na úkor nadnárodního orgánu (Komise). Jejím úkolem bylo zajišťovat koordinaci hospodářských politik členských států a získala pravomoc rozhodovat.

Bylo však třeba vyřešit problém prolínání agendy tří Rad. Slučovací smlouvou z roku 1965 byla založena jedna Rada a jedna Komise. Rada však nadále pracovala odlišně podle jednotlivých smluv. Slučovací smlouva také vytvořila Výbor stálých zástupců COREPER.⁶⁵

Římská smlouva o Evropském hospodářském společenství předpokládala vytvoření přechodného období rozděleného do tří etap k formování společného trhu. S tím také souvisí přechod hlasování v Radě, kdy v souvislosti se společným trhem má být rozhodováno kvalifikovanou většinou. Francie ovšem tento postup odmítla, a proto odvolala svého představitele z Rady. Situace se mírně uvolnila až po přijetí Lucemburského kompromisu, který zavedl tzv. veto lucemburského typu, což znamenalo zachování jednomyslnosti rozhodování při odvolání se na „životní národní zájem“. Lze říci, že přijetím Lucemburského kompromisu byla vytvořena nová dimenze vztahů mezi Radou a Komisí, které byly nyní mnohem více založeny na střetu nadnárodní integrační koncepce s úsilím členských zemí chránit pomocí veta své národní zájmy.⁶⁶

⁶⁴ Později Komise Evropské unie.

⁶⁵ Zkratka z francouzského názvu Comité des Représentants Permanents.

⁶⁶ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 192.

Postupem času získala Rada (Rada ministrů) význačnější postavení. Rozšířil se okruh jejích pravomocí a zvýšil se počet politických úkolů. Přijetím Jednotného evropského aktu se rozhodování kvalifikovanou většinou Rady rozšířilo i na další oblasti, převážně na ty, které souvisely s vytvořením jednotného trhu. Dále byla zavedena tzv. procedura spolupráce s Evropským parlamentem, čímž byly posíleny jeho pravomoci. Nesmíme také zapomenout na odstranění „lucemburského veta“ v případech, kdy podle zakládacích smluv bylo rozhodováno kvalifikovanou většinou, což bezesporu usnadnilo hlasování v Radě a došlo k zlepšení vztahů mezi Radou a Komisí.

Název Rada Evropské unie lze používat až od uzavření Maastrichtské smlouvy o Evropské unii. Do té doby bychom se měli držet označení Rada nebo Rada ministrů. Maastrichtská smlouva rozdělila politiku Evropské unie do tří pilířů. Rada Evropské unie získala pravomoci ve všech třech oblastech, které se však liší podle toho, do kterého pilíře spadají. I tato smlouva obsahuje ustanovení, které rozšiřují hlasování kvalifikovanou většinou na další oblasti spadající do prvního pilíře, například na oblast dopravy a životního prostředí. V oblastech druhého a třetího pilíře byl vliv Rady EU omezený. Dalším významným mezníkem je ustanovení, které zakládá tzv. proceduru spolurozhodování Rady EU a Evropského parlamentu a tím významně posiluje funkci Evropského parlamentu, jelikož získal právo veta.

Amsterodamskou smlouvou došlo k dalšímu rozšíření možnosti rozhodovat kvalifikovanou většinou v Radě. Byla zřízena funkce vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, jež byl zároveň generálním tajemníkem Rady.

S rozšiřujícím se počtem členů Evropské unie se stala stále aktuálnější otázka institucionálního fungování EU. Smlouva z Nice přinesla v případě Rady Evropské unie změnu v počtu hlasů a zavedení dalšího kritéria hlasování. Je nepochybné, že tyto pozměňovací smlouvy přinesly i další změny, my jsme však zmínili pouze ustanovení vztahující se převážně k činnosti Rady Evropské unie. Jelikož Evropská unie počítá s dalším přijímáním členů a rozšiřuje se dále především na východ Evropy, bude nezbytné přijmout další opatření, které zajistí fungování Evropské unie ve vysokém počtu členských států.

4.2. SLOŽENÍ RADY EVROPSKÉ UNIE

Jelikož je Rada Evropské unie orgánem nestálým, její složení závisí na tématu projednávané otázky. Původně se Rady Evropského hospodářského společenství účastnili ministři zahraničních věcí, kteří byli zmocněni k projednávání otázek Společenství. S postupným rozrůstáním členské základny a s přibýváním společných politik bylo třeba zajistit odbornost schůzí, a tak vzniklo několik formací Rad, ačkoliv jako orgán působí Rada Evropské unie pouze jedna. Tzv. princip odbornosti tvoří jeden ze tří základních prvků, na kterém Rada Evropské unie funguje. Podstatou tohoto principu je, že se Rada setkává v různém složení a to v závislosti na tématu. Z každého členského státu se zasedání Rady účastní zástupce příslušného ministerstva, což zajišťuje, že otázka bude diskutována na náležité úrovni. Hlavním principem, jehož vyjádřením odpovíme na otázku, jaké je složení Rady Evropské unie, je princip rovného zastoupení. Každý stát má v Radě jednoho ministra, jehož účast záleží na tématu otázky, což je vyjádřeno právě předchozím principem odbornosti. Posledním, avšak velice důležitým principem, je zásada zmocnění. Tato zásada zabraňuje zdlouhavému řešení problémů nebo zdržování legislativních procesů v Radě. Smlouva o založení Evropského společenství obsahuje v ustanovení o složení Rady v článku 203: „*Rada se skládá z jednoho zástupce každého členského státu na ministerské úrovni, zmocněného zavazovat vládu tohoto členského státu.*“ Pravidlem je, že se zasedání Rady spolu s ministry účastní jejich doprovod a člen nebo členové Komise. Počet členů delegací není nijak omezen, ale předseda Rady může rozhodnout o svolání omezeného zasedání a v tomto případě určí počet členů doprovodu nebo doprovod zcela vyloučí. Předsedou Rady je zástupce státu, který vykonává předsednictví v Radě Evropské unie. Funkce předsednictví se mění každého půl roku dle ustanovení článku 203 Smlouvy o založení Evropského společenství: „*Předsednictví vykonává postupně každý členský stát Rady po dobu šesti měsíců v pořadí, které určí Rada jednomyslným rozhodnutím.*“ Pořadí se řídí rozhodnutím Rady ze dne 1.1.2007, kterým bylo určeno pořadí předsednictví až do roku 2020.

V souvislosti s rozšiřováním Evropské unie bylo třeba diskutovat různé oblasti politik členských států, proto bylo v průběhu let vytvořeno až 22 různých podob Rad. Podle přílohy číslo 2 k Závěru předsednictví ze summitu Evropské rady v Seville roku 2002 byl stanoven počet formací Rad na 9. Nově byla vytvořena Rada pro Všeobecné záležitosti a vnější vztahy, která nahradila dosud fungující Radu pro všeobecné

záležitosti. Podle tohoto ustanovení, vztahujícího se ke struktuře a funkci Rady, byla určena tato složení Rady:⁶⁷

- **Všeobecné záležitosti a vnější vztahy:** Od roku 2002 koná Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy oddělená setkání, zvláště pro všeobecné záležitosti a zvláště pro vnější vztahy. Tato setkání se konají jednou měsíčně. Scházejí se zde ministři zahraničních věcí, pokud je to třeba vzhledem k projednávaným záležitostem, zasedání se účastní i ministři obrany, ministři pro evropské záležitosti, ministři obchodu a pro rozvoj. Rada pro všeobecné záležitosti se na svých separátních zasedáních zabývá rozšiřováním Evropské unie, připravuje víceletý rozpočtový výhled, jedná o institucionálních a administrativních otázkách. Mimo jiné také koordinuje přípravu zasedání Evropské rady a podrobně se zabývá její agendou a materiály, které jí Evropská rada svěřila. Významná je i z hlediska Rady EU a to tím, že organizuje činnost ostatních Rad. Druhá složka této Rady, tedy Rada pro vnější vztahy, se zabývá všemi aspekty, které tato oblast přináší. Zahrnuje to společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, evropskou bezpečnostní a obrannou politiku, zahraniční obchod a rozvoj spolupráce členských států. Prioritou se v posledních letech stalo zajištění soudržnosti v činnostech týkajících se vnějších vztahů a to prostřednictvím nástrojů, které má EU k dispozici. V této otázce Rada pro vnější vztahy spolupracuje s Komisí.
- **Hospodářské a finanční záležitosti (ECOFIN):** Rada pro hospodářské a finanční záležitosti je známa pod jednoduchým názvem ECOFIN, jež vyplývá z anglického názvu The Economic and Financial Affairs Council. Schází se ve složení ministrů financí a hospodářství, případně se účastní i ministr pro rozpočet, týká-li se jednání této oblasti. Setkání se konají jednou měsíčně. Jednání ECOFINU pokrývají tyto oblasti: koordinaci hospodářských politik, ekonomický dohled, sledují rozpočtovou politiku a vedení veřejných financí členských států, měnu EURO, finanční trhy, kapitálové trhy, hospodářské vztahy se třetími zeměmi. Rozhoduje zpravidla kvalifikovanou většinou, ale v případě rozhodování fiskálních záležitostí je požadováno jednomyslné rozhodnutí. Jednou z důležitých činností Rady pro hospodářské a finanční záležitosti je příprava rozpočtu EU, na jehož přijímání se podílí spolu s Evropským

⁶⁷ Informace o činnosti jednotlivých složení Rady na internetové adrese <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=388&lang=CS> (v anglickém jazyce).

parlamentem. Zástupci skupiny členských států, které za svoji měnu přijaly EURO se scházejí jeden den před zasedáním ECOFINu, aby projednali záležitosti vztahující se k hospodářské a měnové unii. Tato schůzka je neformální a netvoří část zasedání Rady. Pokud se na zasedání Rady pro hospodářské a finanční záležitosti jedná o materiálech vztahujících se k EURU nebo hospodářské a měnové unii, pak zástupci členských států, jejichž měna není EURO, se neúčastní hlasování v Radě.

- **Spravedlnost a vnitřní věci:** Na zasedání této Rady se scházejí jednou za dva měsíce ministři justice a ministři vnitra. Diskutují zde o rozvoji a o spolupráci v této oblasti. Jedním ze stěžejních témat projednávaných EU se stalo vytvoření prostoru svobody, bezpečí a práva. Většina rozhodnutí jsou přijata jednomyslným hlasováním po konzultaci s Evropským parlamentem. Otázky vizové politiky a soudní spolupráce v občanskoprávních věcech jsou přijímány kvalifikovanou většinou. Spolupráce členských států v oblasti justice a vnitra má své počátky v sedmdesátých letech 20. století, kdy se setkání zástupců států konala mimo strukturu Společenství. Dalším krokem se v roce 1990 stalo vytvoření Schengenského prostoru a v roce 1992 zakotvení oblasti justice a vnitra do struktury Evropské unie.
- **Zaměstnanost, sociální politika, zdraví a ochrana spotřebitele:** Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele se skládá z ministrů odpovídajících za resort zaměstnanosti, sociální ochrany, ochrany spotřebitele, zdraví a rovných příležitostí, kteří se setkávají přibližně čtyřikrát za rok. Úlohou EU je zajistit zvýšení životní úrovně a kvality životů občanů členských států EU prostřednictvím kvalitního zaměstnání, vysoké úrovně sociální ochrany, ochrany zdraví, ochrany zájmů spotřebitele a poskytováním rovných příležitostí pro všechny občany států EU. V těchto oblastech Rada obvykle rozhoduje kvalifikovanou většinou, výjimkou je oblast sociální bezpečnosti, kde je v rozhodování vyžadována jednomyslnost. Členské státy jsou zodpovědné za politiku zaměstnanosti a sociální ochrany, EU v těchto oblastech stanovuje společné cíle, kterých by měly členské státy dosáhnout. V rámci Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu si mohou členské státy vyměňovat nápady a informace nebo se mohou podělit o výsledky, které pramení z jejich vlastních zkušeností.

- **Konkurenceschopnost:** Rada pro konkurenceschopnost byla ustanovena na zasedání v Seville v roce 2002. Vznikla sloučením tří předešlých Rad, které se zabývaly vnitřním trhem, průmyslem a výzkumem. Vytvoření této jednotné Rady bylo odpovědí na uvědomění si potřeby větší soudržnosti a lepší koordinace řízení záležitostí týkajících se konkurenceschopnosti v Evropské unii. V závislosti na složení otázek, kterými se zabývá, je Rada složena z ministrů pro evropské záležitosti, ministrů průmyslu, výzkumu. Četnost setkávání této Rady je pětkrát až šestkrát za rok.
- **Doprava, telekomunikace a energie:** Od roku 2002 je za tyto tři oblasti zodpovědná jediná Rada, která se schází přibližně každé dva měsíce. Složení této Rady je různé v závislosti na konkrétních otázkách, kterými se v daném případě zrovna zabývá (schází se ministři dopravy, telekomunikací a energie). Cílem Evropské unie je na poli dopravy, telekomunikací a energie zavést moderní a účinné systémy, které jsou efektivní v oblasti ekonomie, sociální a v oblasti zabývající se životním prostředím. Pro plynulý chod vnitřního trhu a hospodářskou a sociální soudržnost politik EU je nezbytný harmonický a udržitelný rozvoj infrastruktury. K dosažení tohoto cíle byla v 90. letech 20. století zavedena trans-evropská dopravní, energetická a komunikační síť. Tyto sítě byly vytvořeny v souladu s požadavky ekonomické a sociální soudržnosti, což je velmi důležité pro další rozšiřování EU.
- **Zemědělství a rybolov:** Rada pro zemědělství a rybolov se schází jednou měsíčně. Účastní se jí ministři zemědělství, rybolovu a evropská Komisaři zodpovědní za zemědělství, rozvoj venkova, rybolov, námořní záležitosti, dále za zdraví a ochranu spotřebitele. Pod názvem Rady pro zemědělství a rybolov, se ministři zemědělství a rybolovu, které doprovází příslušní Komisaři, scházejí jednou měsíčně v Bruselu nebo Lucemburku, aby prodiskutovali a přijali právní úpravu vztahující se k těmto oblastem. Politika zemědělství a rybolovu obsahuje regulaci trhů, organizování produkce, stanovení dostupných zdrojů, zlepšení struktury zemědělství a rozvoj venkova. Jednání v této Radě jsou připravována dvanácti pracovními skupinami zahrnujícími 45 pododdělení rozdělených podle produktů nebo oblastí. Výchozí materiály poté studují jak členové COREPERu, tak i Zvláštní výbor pro zemědělství předtím, než jsou tyto materiály předloženy Radě. COREPER obvykle jedná s rybářskými oblastmi a řeší rozpočtové otázky.

- **Životní prostředí:** Rada pro životní prostředí se skládá z ministrů životního prostředí, kteří se scházejí asi čtyřikrát ročně. Rozhodují kvalifikovanou většinou a na rozhodování se podílí spolu s Evropským parlamentem. V této oblasti se EU stará o harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských aktivit za současného zajištění vysoké úrovně ochrany životního prostředí. Aby bylo dosaženo tohoto cíle, zaměřuje se EU na zachování kvality životního prostředí, lidského zdraví, rozvážného a rozumného využívání přírodních zdrojů. Poté, co vezmeme do úvahy různorodost situací v rozdílných regionech EU, lze konstatovat, že politika životního prostředí Evropské unie je založena na principu prevence, na principu předběžné opatrnosti a v neposlední řadě na principu nazvaném znečišťovatel platí.
- **Vzdělávání, mládež a kultura:** V Radě pro vzdělání, mládež a kulturu se scházejí ministři školství, kultury, mládeže a komunikace asi tak třikrát až čtyřikrát za rok. Obvykle přijímají rozhodnutí kvalifikovanou většinou, výjimkou je oblast kultury, kde je vyžadována jednomyslnost. Cílem je v těchto oblastech přispět k rozvoji kvality výuky, školení týkajících se rozkvětu kultury členských států. Aby bylo těchto cílů dosaženo, přispívá Evropská unie vytvořením systému, ve kterém je umožněna členským státům spolupráce, výměna informací a zkušeností v těchto oblastech. Evropská společenství doplňují akce členských států, především vytvořením podpůrných programů, které jsou zaměřeny na rozvoj výuky, rozšiřování znalosti jazyků, zlepšení znalostí kultury, historie a ochranu kulturního dědictví.

K nejstarším a nejdéle působícím Radám patří setkávání ministrů zahraničních věcí a ministrů zemědělství. Naproti tomu jako nejnovější můžeme uvést setkávání ministrů, jejichž působnost se vztahuje k oblastem 2. a 3. pilíře. Pokud ministři jednají o zásadních otázkách významných pro Společenství, scházejí se tzv. velké Rady. Mezi „velké Rady“ patří Rada pro zemědělství a rybolov, Rada pro hospodářské a finanční záležitosti a Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy. Jelikož jsou oblasti působení některých Rad dosti podobné a docházelo k přijímání protichůdných rozhodnutí, začala být svolávána společná zasedání několika Rad. Tyto Rady jsou označovány jako Jumbo Rady a jsou na nich přijímána rozhodnutí, která se týkají více resortů ministerstev.

Ve zřizovacích smlouvách, ani ve smlouvách je revidujících, není uvedena četnost setkávání Rad. Je to dáno také faktem, že z právního hlediska a z pohledu institucionální struktury Společenství existuje Rada jenom jedna. Proto se množství schůzí jednotlivých Rad řídí různými hledisky, jako je například vliv Společenství v dané oblasti, nutnost pořádání setkání, aktuální stav problematiky v dané oblasti a rozvinutost agendy. Je tedy zcela jasné, že počet setkání tzv. velkých Rad bude ročně vyšší než zasedání Rady pro vzdělávání, mládež, kulturu. Setkání Rad se koná v Bruselu v budově Justus Lipsius. V měsících dubnu, červnu a říjnu se zasedání Rad přesouvá do Lucemburku. Každá předsednická země je také oprávněna naplánovat neformální jednání Rady a to zpravidla na území svého státu. Její zasedání svolává zpravidla stát, který předsedá Radě Evropské unie, ale setkání může iniciovat i předseda Komise nebo jakákoliv členská země.

Jak již bylo výše řečeno, jednou ze zvláštností a jedinečností Rady je, že smluvně je zakotvena Rada jedna. Fakticky ale v současné době funguje Rad 9. Ve skutečnosti tedy dochází k situacím, kdy jakékoliv uspořádání Rady může přijmout jakékoliv rozhodnutí v rámci Rady jako celku. Je proto možné, že Rada pro zemědělství a rybolov přijme nejen rozhodnutí týkající se této oblasti, ale také rozhodne o otázkách týkajících se vnějších vztahů, obchodní politiky, finančních záležitostí.

4.3. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA RADY EVROPSKÉ UNIE

Jak již bylo výše naznačeno, vedoucí roli v Evropské unii má Evropská rada, které se účastní hlavy států nebo předsedové vlád a vytyčují základní směry vývoje Evropské unie. Následuje je Rada Evropské unie, která ve variabilním složení podle jednotlivých oborů přijímá konkrétní právní akty, jež jsou v souladu s cíli vymezenými Evropskou radou. Tento model by však mohl jenom těžko fungovat bez kvalitního administrativního a odborného základu, který tvoří Výbor stálých zástupců COREPER, několik dalších vysoce důležitých přípravných orgánů (výborů) a nejnižší patro patří značnému počtu pracovních skupin. Celá tato struktura je podepřena generálním sekretariátem Rady v čele s generálním tajemníkem, který je zároveň Vysokým zmocněncem pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

4.3.1. GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY EVROPSKÉ UNIE

Generální sekretariát Rady funguje od roku 1952 a od této doby prošel hlubokými a významnými změnami. Byl vytvořen z důvodu potřeby Rady, která se neobešla bez určitých dokumentů, zápisů ze svých jednání a překladů textů. Postupem času byly generálnímu sekretariátu přidávány další úkoly. V současné době zajišťuje nejen pořizování zápisů z jednání Rady, ale také organizuje a kontroluje přípravu materiálů, poskytuje rady, zejména pokud jde o procedurální záležitosti, funguje jako archiv dokumentů Rady a poskytuje právní poradenství. K zajištění důsledné přípravy zasedání spolupracuje generální sekretariát s Výborem stálých zástupců. Dále také spolupůsobí po boku Komise a přispívá ke koordinaci vztahů s ostatními institucemi.

V čele generálního sekretariátu je generální tajemník, který je současně Vysokým zmocněncem pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (řídí jménem Rady jednání s třetími státy). Toto zdvojení funkcí přinesla Amsterodamská smlouva, která také přinesla zakotvení funkce náměstka generálního tajemníka. Náměstek generálního tajemníka je zodpovědný za běžné každodenní fungování generálního sekretariátu. Jak generální tajemník, tak jeho náměstek, jsou jmenováni Radou na základě rozhodování kvalifikovanou většinou.⁶⁸ V současné době je generálním tajemníkem Javier Solana a jeho náměstkem je Pierre de Boissieu.

Generální sekretariát je rozdělen do osmi generálních ředitelství, jež jsou odlišena podle oblastí, ve kterých asistují Radě. Součástí je i generální ředitelství, které je zodpovědné za administrativní otázky a překlad dokumentů. Důležitou složkou, která slouží všem generálním ředitelstvím, jsou Právní služba a několik specializovaných jednotek,⁶⁹ které podléhají přímo generálnímu tajemníkovi nebo jeho náměstkovi.

4.3.2. PRACOVNÍ SKUPINY

Setkání Rady jsou připravována pracovními skupinami a výbory, které jsou složeny ze zástupců členských států a člena nebo členů Komise. Pracovní skupiny tvoří nejnižší a základní patro pyramidy při přípravě jednání Rady. Počet pracovních skupin je v současné době až kolem 160 a jsou tvořeny přibližně 100 podskupinami. Každá se zabývá určitou oblastí politik Evropské unie. Každou skupinu tvoří zástupci států, kteří

⁶⁸ Čl. 207 odstavec 2 Smlouvy o založení Evropského společenství.

⁶⁹ Například Ředitelství pro obecné politické záležitosti, Útvar vnitřní kontroly, Útvar pro ochranu osobních údajů.

jsou buď členy stálých zastoupení v Bruselu nebo jsou to úředníci vnitrostátních správ, kteří na setkání pracovních skupin cestují ze svého národního státu. Ať již mají sídlo v Bruselu nebo na jednání dojíždějí, jsou to vždy experti na danou oblast a jednají podle pokynů národních vlád. Stejně jako se zástupci Komise účastní jednání Rady a COREPERu, tak i na zasedání každé pracovní skupiny má Komise svého zástupce, aby hájil v předloženém textu zájmy Komise.⁷⁰ Tento způsob práce zajišťuje udržení komunikace mezi institucemi, je to určitá prevence vzniku pozdějších sporných otázek a umožňuje vyřešit problémy a rozpory mezi institucemi, v co možná nejranějším stádiu. Nejdůležitějším úkolem pracovních skupin je připravit odborná jednání, která vedou k přijetí právního předpisu. Při této „legislativní činnosti“ začleňují do textu technické připomínky a jednotliví zástupci se snaží prosadit zájmy členského státu. Pokud dospěje pracovní skupina (či skupiny) ke konsensu ohledně konečné podoby textu budoucí normy, postoupí se text COREPERu na tzv. pozitivním seznamu, v opačném případě je návrh předložen COREPERu na tzv. negativním seznamu.⁷¹

4.3.3. VÝBOR STÁLÝCH ZÁSTUPCŮ (COREPER)

Poté, co jsou materiály upraveny pracovními skupinami, postupuje jejich analýza na další úroveň - úroveň výborů. Každý členský stát má v Bruselu svůj tým stálého zastoupení, v jehož čele je velvyslanec státu. Náplní práce a složení výborů odpovídá ustanovení článku 207 odstavec 1 Smlouvy o založení Evropského společenství: „*Výbor složený ze zástupců členských států odpovídá za přípravu práce Rady a za splnění úkolů, které mu Rada přidělí. Výbor může v případech, stanovených v jednacím řádu Rady, vydávat procesní rozhodnutí.*“ Výbor stálých zástupců neboli krátce COREPER má však významné postavení mezi všemi ostatními výbory. Každé setkání Rady je připravováno a fakticky každý bod programu (při výkonu legislativní funkce Rady) je posuzován COREPERem, dokonce i v oblasti měnové problematiky, jež je vypracovávána pro Radu pro hospodářské a finanční záležitosti (ECOFIN) nebo otázek zahraniční politiky vypracovaných pro Radu pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy. Jednoduše řečeno má své místo i v případech, kde má hlavní slovo jiný výbor, který řeší

⁷⁰ PETERS, Guy. *Politics and Institutions of the EC in SBRAGIA*, Alberta, M. *EURO-POLITICS*. Washington D.C.: The Brookings Institution, 1992, str. 81.

⁷¹ ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní rámec evropské integrace*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2003.

problematiku v daném odvětví.⁷² COREPER je zodpovědný za přípravu práce celé Rady, zatímco ostatní výbory koordinují přípravu práce v konkrétní jedné oblasti. Pro jednotlivá odvětví tedy existují i další pomocné výbory jakým je například Zvláštní výbor pro zemědělství, Hospodářský a finanční výbor a Politický a bezpečnostní výbor.

Složení Výboru stálých zástupců má dvě různá uspořádání. Jako **COREPER I** se scházejí nižší diplomatictí úředníci, což jsou zástupci velvyslanců členských států, kteří se scházejí pod označením **COREPER II**. Obě seskupení zástupců jsou však složena z odborníků na evropské záležitosti, ačkoliv je pravda, že velvyslanci v COREPERu II projednávají na schůzkách závažnější témata jako je politická a ekonomická agenda, vnější vztahy, institucionální otázky a rozvoj Evropské unie. Spolu s generálním sekretariátem se starají o zajištění podkladů na zasedání Evropské rady. Na COREPER I potom zbývá projednání „méně závažných“ témat. Setkání Výboru stálých zástupců se koná i několikrát týdně, což zajišťuje podrobnou rozpravu a nepochybně i lepší porozumění zájmům jednotlivých států. Členové hájí národní zájmy svého státu. Slouží vlastně jako jakýsi předstupeň a je možné prosadit zájmy státu v tomto brzkém stádiu. Tato metoda zabraňuje zdlouhavému přijímání legislativy. Tak se postupem času COREPER, složený z diplomatů a civilních úředníků, zdokonalil až do podoby kvazi-zákonného a kvazi- politického orgánu.⁷³ Plní podobnou funkci jako generální sekretariát. Členové COREPERu asistují zástupcům státu - ministrům a zlepšují spolupráci mezi orgány Evropské unie. Ve většině případů jsou náplní jejich zasedání konkrétní legislativní předlohy, u nichž se zajišťuje soulad navrhovaného technického řešení s pozicemi jednotlivých národních států.⁷⁴ COREPER analyzuje tyto návrhy a poté je předává Radě. Jak práce v COREPERU funguje? Můžeme zde nalézt určitou podobnost s přípravou materiálů na zasedání Evropské rady, kdy jsou projednávány body, pro Evropskou radu připraveny Radou Evropské unie, rozděleny do čtyř skupin. Otázky projednávány Výborem stálých zástupců, které poté postupují na ministerskou úroveň, jsou rozděleny do dvou skupin. Jedná se o A-body a B-body. Důvodem je, vyřešit co nejvíce problému na úrovni COREPERu a Radě postupovat otázky, ve kterých nebylo možno dojít konsensu nebo mají velký politický význam. Body, o nichž

⁷² WESTLAKE, Martin. *The Council in Reforming the European Union from Maastricht to Amsterdam*. Edingourgh Gate, 2000, str. 27.

⁷³ WESTLAKE, Martin. *The Council in Reforming the European Union from Maastricht to Amsterdam*. Edingourgh Gate, 2000, str. 28.

⁷⁴ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 200.

se COREPER dohodne, potom předloží Radě jako body A. Ty jsou poté na Radě schváleny už jenom z formálních důvodů. I zde ještě může ministr kterékoliv země vznést návrh k jednání – například pokud došlo k chybě v komunikaci mezi zástupcem země v COREPERu a příslušným ministrem – ale nedochází k tomu často.⁷⁵ Pokud se Výbor stálých zástupců na určitém bodě neshodne, je předložen Radě jako bod B. Ministři o něm v Radě jednají, poté hlasují. Tímto rozdělením je podstatně ulehčena práce Rady. Ministři se na zasedání mohou věnovat B - bodům, tedy otázkám komplikovanějším nebo významným pro EU. Je tak utvářen větší prostor pro diskusi zásadnějších a obtížnějších témat.

4.3.4. JEDNÁNÍ V RADĚ EVROPSKÉ UNIE

Většina podrobných diskusí a mnoho dohod vzniká na nižších stupních, než je Rada Evropské unie sama. Odhaduje se, že ministři v Radě EU projednávají pouze 10 - 15% z celkové agendy, což znamená, že o návrhu rozhodují výbory nebo pracovní skupiny, ale je to nakonec Rada EU, která má v rukou konečné rozhodnutí.⁷⁶ Jelikož přípravě zasedání Rady a zpracování materiálů, které jsou třeba, předchází zdlouhavý a poměrně náročný proces, je snahou všech, a především předsedy Rady, aby bylo dosaženo rozhodnutí a nedošlo k zablokování Rady. Je proto především na předsedovi Rady Evropské unie, aby použil všech možných formálních i neformálních postupů, které by vedly k odblokování. Zasedání Evropské rady v Seville roku 2002, které přineslo změny do procesu jednání a zasedání Evropské rady i Rady Evropské unie, způsobilo jisté omezení jednacích prostředků. Příkladem je omezení řečnické lhůty, přesné určení pořadí řečníků, písemné předkládání pozměňujících návrhů nebo výzva k předjednání stanovisek v rámci národních delegací ještě předtím, než budou prezentována v plénu Rady.⁷⁷ Pravomocí předsedy Rady Evropské unie je tedy zasáhnout v případě hrozící blokace Rady. Má k dispozici řadu prostředků, jimiž může napomoci k dosažení žádaného výsledku. Především by měl mít informace o jednotlivých hlediscích ministrů, jež získává buď postupným předkládáním jejich stanovisek nebo vyhlásí tzv. indikační hlasování, které není pro zúčastněné ministry

⁷⁵ ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní rámec evropské integrace*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2003.

⁷⁶ HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 67.

⁷⁷ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 203.

závazné a předsedovi Rady tento způsob usnadňuje vedení jednání. Jednotlivými prostředky, které předseda Rady může využít, je přerušení nebo prodloužení jednání, neformální setkání předsedy Rady a jednotlivých ministrů nebo neformální setkání Rady jako celku. Dosažením určitého kompromisu je také jednání v tzv. „balíkovém principu“. Jedná se o otázkách, u kterých by samostatně nedošlo k vyřešení zřejmě nikdy. Proto se v tomto případě hlasuje o více bodech, které přinášejí v souhrnu pro jednotlivé státy určité nevýhody, jež jsou ale kompenzovány výhodami v jiné otázce zahrnuté v balíku.

Potom, co byla založena Evropská společenství, byla jednání Rady neveřejná a tak to zůstalo poměrně dlouho dobu, až roku 1992. Svým vysoce diskrétním jednáním si jednání Rady Evropské unie vysloužila nejen kritiku ostatních institucí, ale navíc tato uzavřenost vytvářela překážku při procesech spolupráce s Evropským parlamentem. Na setkání v Edinburghu v roce 1992 Rada ministrů rozhodla o zveřejňování záznamů hlasování a také o vysílání průběhu vybraných zasedání formou uzavřeného televizního přenosu v budově Rady. (Hayes-Renshaw, Wallace 1997:67)⁷⁸ Amsterodamská smlouva přinesla další posun, kdy Radě byla při spolurozhodovacím procesu stanovena povinnost zveřejnit výsledky hlasování a odůvodnění hlasování i zaprotokolovaná prohlášení.⁷⁹ V současné době je jednou z politik, která je Radou Evropské unie prosazována politika transparentnosti, jejíž složkou je zásada přístupu k dokumentům Rady a veřejná povaha rozhodovacího postupu Rady. „*Již proto, že je Rada hlavním rozhodovacím orgánem Unie a s Evropským parlamentem sdílí pravomoc spolurozhodovat o mnoha legislativních aktech Unie, jsou její postupy ve velké míře otevřené. Část jednání je veřejná a většina jejích úředních dokumentů přístupná veřejnosti.*“⁸⁰ Právo na přístup k dokumentům Rady mají všichni občané, a to za podmínek stanovených v nařízení č. 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise.⁸¹ V roce 2002 na summitu v Seville a následnou úpravou v Jednacím řádu Rady, bylo rozhodnuto o tom, že jednání Rady o právních předpisech, jež jsou přijímána procesem spolurozhodování jsou přístupná

⁷⁸ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 198.

⁷⁹ Článek 207odstavec 3 Smlouvy o založení Evropského společenství.

⁸⁰ Z textu Otevřenost a transparentnost činnosti Rady, Brusel 2005, dostupné na internetové adrese www.consilium.europa.eu.

⁸¹ Rada Evropské unie. *Základní informace o Radě Evropské unie-2008*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. Dostupné na internetové adrese <http://bookshop.europa.eu>.

veřejnosti. Jednání, jež jsou přístupná veřejnosti, jsou přenášena pomocí generálního sekretariátu na internet, a to ve všech úředních jazycích Evropské unie.

4.4. ROZHODOVÁNÍ V RADĚ EVROPSKÉ UNIE

Rada Evropské unie je hlavním legislativním a rozhodovacím orgánem Evropské unie. Je nadána pravomocí rozhodovat o politikách všech tří pilířů, které tvoří Evropskou unii. Napříč spektrem politik Evropské unie mají akty Rady EU podobu nařízení, směrnic, rozhodnutí, společných akcí, společných postojů, doporučení nebo stanovisek. Jedním z hlavních úkolů Rady je legislativní činnost, na které se v mnohých případech podílí Evropský parlament. Návrhy legislativních textů předkládá Radě zpravidla Komise EU. V různých oblastech politik Evropské unie jsou dodržovány specifické rozhodovací procedury a hlasovací pravidla, což má za následek různou míru vlivu Evropského parlamentu a různé užití rozhodování jednomyslného nebo většinového, ať už jde o prostou nebo kvalifikovanou většinu.⁸² Ministři hlasují v Radě Evropské unie na základě prosté většiny, kvalifikované většiny nebo jednomyslnosti, což záleží na pravidlech stanovených ve smlouvě.

V textu Smlouvy o Evropském hospodářském společenství se v souvislosti se zavedením společného trhu hovořilo o třech etapách budování tohoto trhu. Po dovršení druhé fáze a „nastartování“ fáze třetí, mělo být jednomyslné hlasování nahrazeno hlasováním kvalifikovanou většinou v oblasti společného trhu. Následující krizí a zavedením veta lucemburského typu jsme se zabývali již výše. Taktéž již bylo poznamenáno, že tento typ zablokování rozhodování Rady z důvodu „životního národního zájmu státu“ byl zrušen Jednotným evropským aktem. Nadále však vznikaly diskuse, zda je možné užití lucemburského veta právně zrušit JEA, uvědomíme – li si skutečnost, že se nejednalo o nástroj právní, nýbrž politický. Tuto otázku definitivně vyřešilo přijetí Maastrichtské smlouvy o Evropské unii v roce 1992, kdy byly oblasti u nichž hrozilo porušení národních zájmů zahrnuty do druhého a třetího pilíře, kde byla zachována zásada jednomyslného rozhodování, ačkoliv i v těchto oblastech byla tato zásada částečně prolomena Amsterodamskou smlouvou. Od Jednotného evropského

⁸² HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 67.

aktu roku 1986 se případy, kdy je možno rozhodovat kvalifikovanou většinou, rozšiřují o stále nové oblasti.

I v případech, kdy je možné rozhodnutí přijmout kvalifikovanou většinou, se ministři, zastupující zájmy členských států v Radě Evropské unie, snaží o jednomyslné rozhodnutí, aby nebyly ohroženy zájmy žádného státu. Ovšem se stále se rozšiřující členskou základnou, je to více a více složitější, což je také důvodem zavádění rozhodování kvalifikovanou většinou do více oblastí.

4.4.1. HLASOVÁNÍ PROSTOU VĚTŠINOU

Podle článku 205 Smlouvy o založení Evropského společenství platí: „*Nestanovili tato smlouva jinak, usnáší se Rada většinou hlasů svých členů.*“ Prostou většinou je myšlena většina všech členů Rady Evropské unie. V praxi je však hlasování prostou většinou využíváno v procedurálních věcech. Každý stát má jeden hlas a k přijetí rozhodnutí je tedy třeba 14 z 27 hlasů.

4.4.2. JEDNOMYSLNÉ HLASOVÁNÍ

Jednomyslně jsou přijímána zásadní rozhodnutí a také většina rozhodnutí o otázkách druhého a třetího pilíře. Při jednomyslném hlasování mohou nespokojené státy uplatnit veto a hlasovat proti návrhu nebo se mohou zdržet hlasování bez snahy zabránit dohodě ostatních ministrů.⁸³ Z toho vyplývá, že zdržení se hlasování neznamená blokaci, ale počítá se jako „ano“. Jednomyslné hlasování se používá například v oblastech zdanění, v případech přijetí „ústavních záležitostí“ jako je například rozšíření EU, v oblasti sociálního zabezpečení, energetiky, kultury, průmyslu. Společné strategie, akce a postoje přijímané v rámci společné bezpečnostní a zahraniční politiky vyžadují stejně jako oblast spravedlnosti a vnitřních věcí zahrnutých do třetího pilíře jednomyslné hlasování.

4.4.3. HLASOVÁNÍ KVALIFIKOVANOU VĚTŠINOU

Hlasování kvalifikovanou většinou se postupem času stalo nejpoužívanější hlasovací procedurou. Každému státu je přidělen určitý počet hlasů v závislosti na

⁸³ HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 68.

velikosti státu a se stanovením prahu pro přijetí nebo zablokování rozhodnutí. Členské státy mají právo zdržet se hlasování, čímž se dosažení kvalifikované většiny nebo blokovácí menšiny stává složitější. Způsob hlasování byl změněn Smlouvou z Nice, kdy byly přepočítány hlasy přidělené státům a jejich počet se přibližně ztrojnásobil, což v současnosti umožňuje citlivější rozlišení. Toto hlasování je také označováno jako „vážené hlasování,“ jelikož počet hlasů státu je vážen podle počtu obyvatel. Česká republika měla před změnou, platnou do 31.10. 2004, 5 hlasů, od 1.11. 2004 má hlasů 12. Přehled počtu hlasů můžete vidět v tabulce č.2. S každým přijetím nových členů je pochopitelně stanovena nová kvalifikovaná většina. V současnosti je součet všech hlasů 345, z toho je třeba pro přijetí rozhodnutí kvalifikovanou většinou 255 hlasů.

ČLENSKÝ STÁT	POČET HLASŮ
Německo	29
Velká Británie	29
Francie	29
Itálie	29
Španělsko	27
Polsko	27
Rumunsko	14
Nizozemsko	13
Řecko	12
Belgie	12
Portugalsko	12
Česká republika	12
Maďarsko	12
Švédsko	10
Rakousko	10
Bulharsko	10
Dánsko	7
Finsko	7
Irsko	7
Slovensko	7

Litva	7
Lotyšsko	4
Slovinsko	4
Estonsko	4
Kypr	4
Lucembursko	4
Malta	3

Tab.č.2

Pro přijetí návrhu kvalifikovanou většinou je třeba splnění tří podmínek:

- Návrh musí být přijat nejméně 255 hlasy z celkových 345. Přestože má země určitý počet hlasů, není možné je dělit a musí být použity jako celek.
- Pro návrh se musí vyslovit nadpoloviční většina členských států. Podle článku 205 odstavce 2 je potřeba k přijetí aktu Rady hlasů nadpoloviční většiny členů v případech, kdy mají být akty přijaty na návrh Komise. Dále je stanoveno v tomto článku, že v ostatních případech je třeba tzv. „**superkvalifikované většiny**,“ což znamená, že k přijetí aktu Rady je třeba hlasů dvou třetin členů.
- Dále bylo zavedeno tzv. demografické kritérium, jehož užití se však musejí členské státy dovolat. Pokud se poté zjistí, že nebylo splněno, nebude rozhodnutí přijato. Toto kritérium stanoví, že kladné hlasy států musejí pocházet od států, jejichž celkový podíl na obyvatelstvu Evropské unie činí nejméně 62%. Podmínka není zkoumána automaticky.

Systém ”váženého hlasování” zajišťuje umírněnou nadproporcionální hlasovací pozici (nadreprerentaci) některých členských států (bez ohledu na velikost).⁸⁴

Složitost tohoto procesu je odůvodněna snahou o to, aby síly menších i větších států byly vyrovnány, aby velký stát samotný nemohl zablokovat jednání, stejně tak koalice menších států. Jde o to, aby byla vzata do úvahy všechna možná kritéria, která by systém hlasování učinila citlivějším.

⁸⁴ ŠLOSARČÍK, Ivo. Nastavení kvalifikované většiny ve Smlouvě zakládající ústavu pro Evropu. Institut pro evropskou politiku. Dostupné na internetových stránkách http://www.europeum.org/doc/arch_eur/ISlosarcik_analyza_pro_senat.pdf.

4.5. FUNKCE RADY EVROPSKÉ UNIE

Jak již bylo řečeno výše, je Rada Evropské unie orgánem, který má rozhodovací pravomoci napříč všemi třemi pilíři Evropské unie. Většina úkolů, které Rada EU vykonává, se však vztahuje k prvnímu pilíři, ve kterém členské státy přenesly část svých suverénních práv na orgány Společenství a ty za ně rozhodují. Druhý a třetí pilíř Evropské unie tento charakter nemá a státy v těchto oblastech pouze spolupracují. I v těchto dvou mezivládních pilířích vykonává Rada určité pravomoci.

Rada Evropské unie plní úkoly svěřené jí smlouvou a řídí se cíli stanovenými na summitu Evropské rady, kde se řeší ty otázky, které není možné na této nižší ministerské úrovni v Radě vyřešit. Můžeme říci, že Rada Evropské má šest hlavních funkcí.⁸⁵

- Vykonává moc zákonodárnou, obvykle spolupracuje s Evropským parlamentem.
- Koordinuje širší hospodářskou politiku členských států.
- Uzavírá jménem Evropské unie mezinárodní dohody mezi Evropskou unií a jedním nebo více státy nebo mezinárodními organizacemi.
- Společně s Evropským parlamentem schvaluje rozpočet Evropské unie.
- Provádí společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, založenou na obecných zásadách stanovených Evropskou radou.
- Koordinuje činnost členských států a přijímá opatření v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech.

4.5.1. LEGISLATIVNÍ PROCES

Legislativu evropského práva ve většině případů navrhuje Komise Evropské unie. Pravidla a postupy, kdy Rada rozhoduje o návrhu právního předpisu spolu s Evropským parlamentem, jsou stanovena smlouvami. Na cestě mezi Komisí a Radou projde tento legislativní návrh ještě dalšími pomocnými orgány. S pomocí generálního sekretariátu je vybrána pracovní skupina, která se návrhem zabývá, jak z obecného hlediska, tak i podrobným rozbohem a technickými připomínkami. V této fázi se zástupci států snaží prosazovat národní zájmy a požadavky a pokoušejí se je zapracovat do textu návrhu. Po posouzení návrhu v pracovní skupině je spolu se zprávou předán Výboru stálých zástupců, který se pokusí dosáhnout dohody, jestliže jí nebylo dosaženo v pracovních skupinách Může také vrátit návrh zpět skupině nebo jej předá Radě na seznamu jako

⁸⁵ Rozděleno podle www.consilium.europa.eu.

bod A nebo bod B. Pokud jej předá jako bod A znamená to, že dohody bylo dosaženo COREPERem a Rada jej přijme bez rozpravy. V opačném případě je na Radě, aby dosáhla dohody. Výbor stálých zástupců hraje v procesu přijímání legislativy důležitou roli. Je to právě COREPER, kdo vyjednává s Evropským parlamentem při procesech spolupráce na přijetí návrhu. Revize smluv přinesla postupem času tři různé metody spolupráce Rady s Parlamentem na přijímání legislativy. Nejstarší je, Smlouvou o Evropském hospodářském společenství založená, **konzultační** procedura, kdy Evropský parlament vydává stanovisko předtím, než Rada přijme legislativní návrh. Stanovisko EP není pro Radu závazné. Tento postup se používá například v oblasti zemědělství a hospodářské soutěže. Úlohu Evropského parlamentu v legislativním procesu posílil Jednotný evropský akt, který zavedl proceduru **kooperace**. V tomto případě již není Rada v rozhodování nezávislá. Procedura kooperace je založena na vytvoření společného postoje Rady a Evropského parlamentu. Odmítne-li Evropský parlament společný postoj Rady, může Rada akt při druhém projednávání přijmout pouze jednomyslně.⁸⁶ Tento postup se používá například při dohodách s jinými státy, včetně dohod o přistoupení i přidružení. Ani v rámci této procedury není stanovisko Parlamentu právně závazné, ale jeho nevyžádání je považováno za hrubou procesní vadu, která může mít za následek neplatnost takto přijatého aktu.⁸⁷

Posledním a asi nejvíce užívaným postupem, je procedura **spolurozhodování** Evropského parlamentu a Rady. Byl zaveden Maastrichtskou smlouvou a postupně byly dalšími smlouvami rozšiřovány oblasti použití. Amsterodamskou smlouvou byl postup zjednodušen. Pokud se Evropský parlament a Rada nedohodnou, není možné ani jeden orgán přehlasovat a návrh není přijat. Součástí této procedury je také dohodovací řízení, které však nenajde časté uplatnění. Tento postup je upraven v článku 251 Smlouvy o založení Evropského společenství.

Rada může v rámci prvního pilíře Evropské unie přijímat nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Nařízení jsou přímo použitelná v členských státech a mají obecnou závaznost (Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci **Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen (26/62)** (přednost komunitárního práva). Pro směrnice platí, že zavazují členský stát, co do výsledku, volba prostředků je však ponechána na úvaze státu. Pokud však nedojde ve stanovené

⁸⁶ Článek 252 Smlouvy o založení Evropského společenství.

⁸⁷ TÝČ, Vladimír. *Základy práva evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Linde Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2004, str. 48.

době k implementaci směrnice, získává i ona přímý účinek (Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci **Yvonne van Duyn v. Home Office (41/74)**). Rozhodnutí jsou závazná pro své adresáty a doporučení a stanoviska jsou právně nezávazná.

4.5.2. SPOLEČNÁ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA

Společná zahraniční a bezpečnostní politika byla zavedena Maastrichtskou smlouvou z roku 1992. Její úkoly byly posíleny smlouvou Amsterodamskou i Smlouvou z Nice. Hlavním cílem společné bezpečnostní a zahraniční politiky je zabezpečit společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost, integritu unie, posilovat bezpečnost unie, zachovat mír, podporovat mezinárodní spolupráci, rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, respektovat lidská práva a základní svobody.⁸⁸ V oblasti politiky druhého pilíře Rada Evropské unie úzce spolupracuje s Evropskou radou, která vymezuje zásady a obecné směry. Amsterodamskou smlouvou byla zřízena pozice Vysokého zmocněnce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, který významně pomáhá předsedající zemi v Radě EU především tím, že vede jménem Rady dialog s třetími zeměmi, což přispívá ke kontinuitě vztahů a je vlastně jakýmsi diplomatem EU. V rámci druhého pilíře má Rada EU k dispozici společné postoje, společné akce a společné strategie (zavedené Amsterodamskou smlouvou). Společné strategie doporučuje Rada Evropské unie Evropské radě a provádí je pomocí společných akcí a postojů. O společných strategiích rozhoduje Evropská rada. Pokud Rada zaujme společný postoj k určité záležitosti, je potom na členských státech, aby jejich zahraniční politika byla v souladu s tímto postojem. Společné akce slouží k řešení konkrétních situací, které zavazují členské státy k určité činnosti. Jelikož je tato politika zařazena do druhého pilíře, znamená to, že rozhodování Rady je zpravidla jednomyslné, avšak v čl. 23 Smlouvy o Evropské unii je stanoveno, kdy bude Rada rozhodovat kvalifikovanou většinou s dodatkem, kdy je možné odmítnout tohoto hlasování, z důvodů národního zájmu, což může v důsledku znamenat, že věc bude postoupena Evropské radě, která rozhodne jednomyslně.

4.5.3. POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH

Do roku 1992, kdy byl Maastrichtskou smlouvou zřízen třetí pilíř Evropské unie, mohly členské státy spolupracovat v této oblasti pouze na základě mezinárodních

⁸⁸ Článek 11 Smlouvy o Evropské unii.

smluv. Pravdou je, že spolupráce v této oblasti i po roce 1992 byla mizivá, jelikož prostředky, které měly státy nebo Rada k dispozici, nedokázaly včas reagovat na vzniklou situaci. Bylo tedy nezbytné, učinit jisté změny, které přišly s Amsterodamskou smlouvou. Bylo zřejmé, že policejní a justiční spolupráce je nezbytná, především z důvodu uvolnění pohybu osob a s hrozbou mezinárodních zločinů. Dále tato oblast politiky EU zahrnuje předcházení a potírání rasismu, xenofobie, potírání obchodu s drogami, se zbraněmi, boj s obchodem s lidmi. Je třeba zajistit, aby rozsudky byly vykonatelné i v jiných státech, umožnit vydávání pachatelů, zlepšit spolupráci, bojovat společně proti organizovanému zločinu a v neposlední řadě reagovat pružně na hrozby teroristických útoků. Amsterodamskou smlouvou byl do práva Evropské unie začleněn Schengenský prostor, některé otázky byly ze třetího pilíře přesunuty do prvního. Jedná se o otázky azylu, přistěhovalectví a spolupráce v civilní oblasti. Společným cílem se stalo vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Maastrichtská smlouva stanovila společné postoje a společné postupy pro dosahování cílů v této oblasti. Amsterodamskou smlouvou byly společné postupy zrušeny, avšak již přijaté zůstaly v platnosti. Naopak byl výčet nástrojů rozšířen o rozhodnutí a rámcová rozhodnutí, která přijímá Rada EU na návrh členského státu nebo Komise po konzultaci s Evropským parlamentem. Rámcová rozhodnutí sblížují právní předpisy členských států a závazná jsou co do výsledku (obdoba směrnice).

4.6. PŘEDSEDNICTVÍ RADY EVROPSKÉ UNIE

Funkce předsednictví představuje jeden ze styčných bodů Rady Evropské unie a Evropské Rady. Předsedající země Rady Evropské unie a tím, kdo má hlavní slovo při řízení jednání, je zároveň také předsedou Evropské rady. Pro stát, který právě předsedá Radě, to znamená jednak velkou organizační a administrativní zátěž, ale také se stává objektem většiny médií na celém světě. Je na něm, aby reprezentoval celou EU dovnitř i navenek. Rovněž se stává vyjednávačem mezi institucemi EU, ale i s ostatními třetími státy. Pozice státu se stává nelehkou, když se snaží zajistit průběh předsednictví. Snaží se také využít jedinečné šance na obhájení národních pozic. Závěry a rozhodnutí, jež jsou za doby předsednictví státu dosaženy, nebo také ne, se stávají vizitkou státu. Je to právě předsedající země, která určuje v tomto období priority a zájmy Evropské unie, jichž má být dosaženo. To se samozřejmě projevuje v různých programech různých států, které státy předkládají Evropskému parlamentu a Radě EU před začátkem

každého předsednictví. V tomto případě je snaha o dosažení a upřednostnění zájmu státu limitována úzkou spoluprací se státem, jehož předsednictví předcházelo a jehož bude následovat. Všeobecně panuje názor, že menší státy jsou v předsednictví Rady EU úspěšnější, než ty velké. Dobrým příkladem je předsednictví Dánska v roce 2002 a předsednictví Irska v roce 2004.⁸⁹

Doba předsednictví je určena na půl roku, vždy od 1.1. do 30. 6. a od 1.7. do 31.12. Pořadí, v němž státy zasedají, je pevně stanoveno, avšak nebylo tak tomu vždy. Při určení pořadí je zohledňována doba přistoupení státu i velikost státu. Původně byla Smlouvou o Evropském sdružení uhlí a oceli stanovena doba předsednictví na 3 měsíce, což bylo změněno Smlouvou o EHS. Rovněž systém, v němž státy zasedají, byl původně určen abecedním pořadím jejich názvu. V roce 1986 došlo k rozdělení států do dvou skupin, aby se střídaly rovnoměrně v letním a zimním předsednictví a v delší časové ose tak předsedaly Společenství stejnou dobu v obdobích, kdy je šance na prosazení potřebných bodů programu vyšší, nebo naopak významně nižší.⁹⁰ V současné době je od roku 1995 stanoveno pořadí pevně.⁹¹

⁸⁹ HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 71.

⁹⁰ FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 181.

⁹¹ Rozhodnutí Rady ze dne 1. ledna 2007 o pořadí pro výkon předsednictví Rady.

5. VZTAH RADY EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÉ RADY K DALŠÍM ORGÁNŮM EU A KE ČLENSKÝM STÁTŮM

Právní systém Evropského společenství je ve vztahu k členským státům velice specifický. Členské státy přenesly na Společenství určitou část svých pravomocí, aby v těchto oblastech rozhodovaly orgány ES. Proto samozřejmě dochází ke sporům o pravomoc, jejichž řešení je na Evropském soudním dvoře (např. **rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Rada 22/70**). Zmíníme se také o postavení Rady Evropské unie a Evropské rady vůči ostatním institucím EU. Abych byla upřímná, neměla jsem povědomí, nakolik tyto dvě instituce splývají. Tím mám na mysli Radu Evropské unie a Evropskou radu. Pokud neproniknete do hloubky tématu, myslíte si, že jsou to dvě odlišné instituce. Samozřejmě, že formálně je to pravda, ačkoliv nesmíme zapomenout, že Evropská rada stojí mimo strukturu institucí. Pokud si projdete jejich zasedání a jednání, zjistíte, že jedna je závislá na druhé. Přestože jsem s tím v počátcích moc nesouhlasila, nyní můžu říci, že tvoří jakési stupně Rad, kde na podloží této pyramidy je veškeré administrativní zázemí v čele s generálním sekretariátem, dále COREPER a ostatní výbory, následuje Rada Evropské unie ve všech svých podobách a na vrcholu stojí Evropská rada, jako určovatel společného směru celé Evropské unie.

Abych se tedy dostala k postavení Evropské rady a Rady Evropské unie k ostatním orgánům Evropské unie. Nejvýznamnější bude jejich vzájemné postavení a spolupráce s Evropským parlamentem a Komisí Evropské unie. Je to především z důvodu spolupráce na legislativním procesu. Neměli bychom zapomenout na postavení Evropského soudního dvora, který za splnění určitých podmínek řeší jejich spory.

5.1. VZÁJEMNÝ VZTAH RADY EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÉ RADY

Jak jsem již zmiňovala a jak z předešlých kapitol vyplývá, je mezi těmito institucemi velice úzký vztah. Když si připomeneme jejich složení a pomineme otázky, které rozhodují, je vlastně Evropská rada pouze vyšším stupněm Rady Evropské unie. Proto se můžeme setkat s názorem, který zastává L. Tichý, A. Rainer, P. Svoboda, J. Zemánek a R. Král. „Žádné ustanovení nezakazuje Evropské radě sejít se na úrovni předsedů vlád k výkonu legislativní pravomoci podle postupů formalizovaných čl. 250 – 252 SES jako Rada EU. Rovněž není vyloučeno, aby Evropská rada na sebe vzala

pravomoci zástupců vlád členských států v Radě EU. Evropská rada se doposud zdržela výkonu této možnosti a omezila se na zásahy politickými rozhodnutími.⁹² Je zřejmé, že není možný opak, i když to ve Smlouvě stanovené také není. Evropská rada je totiž tím orgánem, který stojí na vrcholu a jehož účastníci, jako jediní, mají zmocnění přijímat rozhodnutí této váhy a významu. Pokud tedy není možné dosáhnout dohody na nižším stupni, jako například v Radě Evropské unie, je otázka předložena k rozhodnutí Evropské radě. Evropská rada přijímá směry a politická vodítka a určuje orientaci celé Evropské unie. Politiky členských států pak musejí být v souladu s těmito směry. Rada Evropské unie hraje roli koordinátora a je také katalyzátorem v procesu transformace od základny, kde se projednávají návrhy z technického hlediska, až po politickou debatu, která mnohdy předejde rozhodnutí.⁹³

Jedním rozlišujícím faktem je, že Evropská rada určuje směry a obecně rozhoduje o vývoji a směřování EU. Rada Evropské unie, v souladu s obecnými směry, vydává akty práva Společenství. Evropská rada stanoví politickou a ekonomickou orientaci EU, zatímco Rada EU je pověřena formálně konkretizovat usnesení prováděním aktů komunitárního práva.⁹⁴

5.2. EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE A EVROPSKÝ PARLAMENT

„Evropský parlament se skládá ze zástupců lidu států sdružených ve Společenství a vykonává pravomoc, kterou mu tato smlouva svěřuje.“⁹⁵ Zajímavé je především postavení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie v rámci legislativního procesu, kdy v současné době existují tři způsoby spolupráce, o kterých jsme mluvili výše. Pokud mezi Evropským parlamentem a Radou EU vzniklo nějaké napětí, bylo to převážně z důvodu neustálého zvyšování vlivu Evropského parlamentu v legislativním procesu. Evropský parlament je v současné době opravdovým „spolupracovníkem“ Rady na velké části legislativy ES. „Když pomineme drobné rozpory, je v současné době vztah Evropského parlamentu a Rady EU navzájem pozitivní díky dosaženému počtu rozhodnutí, což je důkaz, že spolurozhodovací procedura podepírá jejich vztah.

⁹² TICHÝ, Luboš. RAINER, Arnold. SVOBODA, Pavel. ZEMÁNEK, Jiří. KRÁL, Richard. *Evropské právo*. Praha: C.H.Beck, 1999, str. 93.

⁹³ WERTS, Jan. *The European Council*. North-Holland, 1992, str. 163.

⁹⁴ TICHÝ, Luboš. RAINER, Arnold. SVOBODA, Pavel. ZEMÁNEK, Jiří. KRÁL, Richard. *Evropské právo*. Praha: C.H.Beck, 1999, str. 93.

⁹⁵ Článek 189 Smlouvy o založení Evropského společenství.

Není to však důkazem toho, že Rada EU a Evropský parlament jedná ruku v ruce ve všech případech.⁹⁶ Evropský parlament je pravidelně informován o zasedáních Evropské rady. Předsednická země předkládá Evropskému parlamentu svůj program a zároveň je to EP, který hodnotí dosažené výsledky po skončení předsednictví. Zástupce předsedající země se účastní jednání v Parlamentu a ve výborech, aby odpovídal na dotazy směřující Radě EU. Tradicí je, že před zahájením summitu Evropské rady vystoupí předseda Evropského parlamentu a přednese řeč, po které může následovat krátká rozprava.

Velice zajímavý je vztah Evropského parlamentu a Rady Evropské unie v rámci legislativního procesu. Svědčí o tom judikatura Evropského soudního dvora. Spory Evropského parlamentu a Rady Evropské unie se často týkaly zapojení Evropského parlamentu do legislativního procesu, nebo spíše jeho opomenutí. Evropský soudní dvůr (ESD) rozhodl ve věci **Maizena GmbH. v. Rada (139/79)**, kdy se německá společnost dožaduje neplatnosti nařízení, které podle Smlouvy o založení Evropského společenství, mělo být přijato po vyjádření Evropského parlamentu, jež v tomto případě chybělo. ESD řekl, „že řádná konzultace Evropského parlamentu v případech, o kterých to stanoví zakládající smlouvy, znamená zásadní formální podmínku, jejíž nesplnění má za následek neplatnost takového opatření. Dodržování tohoto požadavku znamená, že EP vyjádřil svůj názor. Samotná žádost o vyslovení názoru ze strany Rady tak nezakládá splnění této podmínky, pokud není následně vyjádřen předmětný názor Evropského parlamentu.“⁹⁷ Můžeme uvést podobné rozhodnutí ESD ve věci **Evropský parlament v Rada (C - 65/93)**, kdy bylo ESD vymezeno postavení Evropského parlamentu a vysloven důvod potřebné konzultace: „Efektivní účast Evropského parlamentu v legislativním procesu Společenství, v souladu s ustanoveními smluv, představuje základní aspekt v institucionální rovnováze, kterou smlouvy předpokládají a upravují. Tato pravomoc odráží fundamentální demokratické principy, kterými se občané Evropských společenství účastní skrze své volené zástupce v zákonodárném

⁹⁶ HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 75.

⁹⁷ OUTLÁ, Veronika. HAMERNÍK, Pavel. BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 18.

sboru na výkonu jeho pravomocí.⁹⁸ Rovněž bylo zopakováno, že nestačí požadavek o vyjádření názoru Evropského parlamentu.

Jedním z dalších rozhodnutí Evropského soudního dvora je rozsudek ve věci **Evropský parlament v. Rada Evropské unie (388/92)**,⁹⁹ kdy ESD řekl, že je povinností Rady Evropské unie konzultovat znovu s Evropským parlamentem, pokud byl návrh, předložený Komisí podstatně změněn. Tuto povinnost Rada Evropské unie nemá, pokud jsou následné změny přáním Evropského parlamentu. Stejným způsobem rozhodl ESD ve věci **Evropský parlament v. Rada (C - 392/95)**.

5.3. EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE A KOMISE

Jestliže se zástupci v Radě Evropské unie a Evropské radě snaží hájit zájmy svého státu, je Komise orgánem, který jedná v zájmu společenství. Komise podle článku 211 Smlouvy o založení Evropského společenství „zajišťuje řádné fungování a rozvoj společného trhu:

- *Dbá na provádění této smlouvy, jakož i aktů přijatých orgány Společenství na jejím základě.*
- *Vydává doporučení nebo zaujímá stanoviska v oblastech, které jsou předmětem této smlouvy, jestliže tak smlouva výslovně stanoví nebo jestliže to Komise považuje za nutné.*
- *Má vlastní rozhodovací pravomoc a podílí se na tvorbě aktů Rady a Evropského parlamentu za podmínek stanovených touto smlouvou.*
- *Vykonává pravomoci k provádění předpisů vydaných Radou, které na ni Rada přenesla.¹⁰⁰*

Prosazováním protichůdných zájmů Rady EU a Evropské rady proti Komisi vzniká napětí mezi těmito orgány. Komise se rovněž účastní legislativního procesu a to tak, že je iniciátorem, tedy tím, kdo předkládá návrhy Radě a Evropskému parlamentu. Díky přítomnosti zástupce Komise na zasedání Rady EU i Evropské rady je udržován stálý kontakt mezi těmito institucemi, který je pro přijetí legislativy velice důležitý. Můžeme říci, že Rada Evropské unie, Evropský parlament a Komise tvoří legislativní trojúhelník. Jednou z oblastí, která je sdílená Komisí a Radou EU, především v rámci

⁹⁸ OUTLÁ, Veronika. HAMERNÍK, Pavel. BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 20.

⁹⁹ *Judikatura ESD* dostupná na internetové adrese www.eur-lex.europa.eu.

¹⁰⁰ Článek 211 Smlouvy o založení Evropského společenství.

předsednictví, je oblast zahraničních vztahů, vyjednávání s třetími zeměmi, s mezinárodními organizacemi a s kandidátskými zeměmi. Rada Evropské unie pověřuje Komisi, v souladu s čl. 202 Smlouvy o založení Evropských Společenství, prováděním právních aktů, jež Rada EU přijímá. V současné době je vztah Rady Evropské unie i Komise celkem uklidněný, když vezmeme do úvahy, že jejich vztah se mění v závislosti na oblastech politiky a v závislosti na oblastech pilířů.¹⁰¹

Část rozhodnutí ESD, týkající se Komise, má souvislost se společným trhem, jelikož podle Smlouvy zajišťuje jeho řádný rozvoj a fungování a je nadána kontrolními pravomocemi. Například rozhodnutí ESD **Komise v. Itálie (C – 101/94)**, **Komise v. Řecko (C – 290/94)**, **Komise v. Francie (C – 334/94)**. Dalším rozhodnutím, které se týká institucionálního rámce je například rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci **Komise v. Rada 25/94**.¹⁰² Skutkovou podstatu tvořilo rozhodnutí Rady pro rybolov, která přiznala členským státům právo hlasovat v Organizaci OSN pro výživu a zemědělství, pro přijetí mezinárodní smlouvy. Organizace OSN pro výživu a zemědělství přijala jako člena nejen státy, ale také ES. Byl stanoven určitý postup při výkonu práv mezi Evropskou komisí a členskými státy. Pokud však nebude možné těchto postupů využít, jelikož nebyly sjednány, má být věc svěřena COREPERu. Evropská komise požádala o zrušení rozhodnutí Rady pro rybolov. ESD rozhodl takto: „Vzhledem ke skutečnosti, že funkce COREPERu plnit úkoly zadanými Radou nezakládá pravomoc přijímat rozhodnutí, které náleží dle smluv Radě, rozhodnutí přiznat členským zemím právo hlasovat v mezinárodní organizaci o přijetí smlouvy nemůže být posuzováno jako právo Výboru stálých zástupců. Vzhledem ke skutečnosti, že předmět dohody spadá do výlučné kompetence Společenství (pokud se týče ochrany přírodních zdrojů mořských vod), proto musí být předmětné rozhodnutí Rady (pro rybolov) zrušeno.“¹⁰³

5.4. EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ A ČLENSKÉ STÁTY

Jelikož Evropské společenství tvoří vlastní právní systém, je třeba si na začátek vymezit pravomoci Společenství a pravomoci členských států především tam, kde by se

¹⁰¹ HAYES-RENSHAW, Fiona. The Council of Ministers in PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006, str.76.

¹⁰² OUTLÁ, Veronika. HAMERNÍK, Pavel. BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 21.

¹⁰³ OUTLÁ, Veronika. HAMERNÍK, Pavel. BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 21.

mohly překrývat. Pravomoci Společenství a členských států můžeme rozdělit na výlučné a nevýlučné. O výlučné pravomoci jde tam, kde je dána pravomoc Společenství. Nevýlučná je pravomoc, která je společná pro Společenství i státy. Výlučná pravomoc je dána v oblastech, kde má Společenství ze Smlouvy povinnost jednat a kde má tedy i odpovědnost za splnění určitého úkolu.¹⁰⁴ K této otázce přispívá i posudek **ESD 2/91 o Úmluvě Mezinárodní organizace práce č. 170**, který se týká ochrany při používání chemikálií na pracovišti, kdy ESD řekl: „Výlučnost pravomocí Společenství se neurčuje jen podle Smlouvy o založení Evropského společenství, ale rovněž podle toho, v jakém rozsahu orgány Společenství již přijaly prováděcí předpisy ke Smlouvě o založení ES a na základě takových opatření mohou ztratit členské státy pravomoci, které předtím přechodně mohly vykonávat.“¹⁰⁵ K nevýlučné pravomoci se ESD vyjádřil v posudku **1/78 International Agreement on Natural Rubber** „Úzké spolupráce mezi členskými státy a orgány Společenství je třeba jak při sjednávání a uzavírání dohody, tak při jejím provádění, pokud její předmět částečně spadá do pravomoci Společenství a částečně do pravomoci členských států.“¹⁰⁶ Článek 5 Smlouvy o založení Evropského společenství říká: „*Společenství jedná v mezích pravomocí svěřených mu touto smlouvou a cílů v ní stanovených.*“ V posledním odstavci tohoto článku je uvedeno: „*Činnost Společenství nepřekročí rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů této smlouvy.*“ Jedná se o tzv. zásadu proporcionality. Principu proporcionality se týkají například rozsudky ESD ve věci **Německo v. Rada (280/93)** nebo **The Queen v. Minister of Agriculture (44/94)**. Jelikož byly pravomoci Společenství vykládány poměrně široce a vše bylo považováno za pravomoc výlučnou, bylo třeba úpravy v zakládajících smlouvách. Tak přibyla Maastrichtskou smlouvou zásada subsidiarity, která je rovněž upravena v článku 5 Smlouvy o založení Evropského společenství: „*V oblastech, které nespádají do výlučné pravomoci Společenství, vyvíjí Společenství činnost v souladu se zásadou subsidiarity jen tehdy a pokud, pokud cíle navrhované činnosti nemohou být uspokojivě dosaženy členskými státy a mohou být z důvodů rozsahu či účinku navrhované činnosti lépe dosaženy Společenstvím.*“ Ze znění je zřejmé, že zásada subsidiarity se týká pouze pravomoci nevýlučné. V případě sporu je to na Evropském soudním dvoře, aby rozhodl.

¹⁰⁴ TÝČ, Vladimír. *Základy práva evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Linde Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2004, str. 28.

¹⁰⁵ OUTLÁ, Veronika. HAMERNÍK, Pavel. BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 303.

¹⁰⁶ Tamtéž.

Evropská Společenství se snaží o co největší zapojení členských států, především jejich parlamentů. Velkou roli zde také hraje informovanost členských zemí o politice, která je prováděna ES. Z tohoto důvodu byl přijat Protokol o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii, jež tvoří přílohu k Amsterodamské smlouvě. Evropská unie respektuje vnitřní záležitosti každého státu. Do budoucna si přejí větší zapojení národních parlamentů. Protokol dále uvádí, že všechny podklady vydané Komisí budou předávány vnitrostátním parlamentům k vyjádření.¹⁰⁷

Podle mého názoru je důležité zajistit plynulou komunikaci nejen mezi institucemi Evropské unie, ale také mezi Evropskou unií a členskými státy.

¹⁰⁷ Protokol o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii. Příloha k Amsterodamské smlouvě.

6. NÁVRHY INSTITUCIONÁLNÍCH ZMĚN V RADĚ EU A EVROPSKÉ RADĚ PODLE SMLOUVY O ÚSTAVĚ PRO EVROPU A DLE LISABONSKÉ SMLOUVY

Smlouva o Ústavě pro Evropu¹⁰⁸ měla přinést podstatnou změnu ve složení Evropské rady. Podle této smlouvy by se Evropská rada skládala z hlav států nebo představitelů vlád společně s jejím předsedou a s předsedou Komise. Jednání se bude účastnit ministr zahraničních věcí EU. Členům Evropské rady by mohli (ale nemuseli) asistovat ministři a v případě předsedy Komise člen Komise. To znamená, že ministři zahraničí by ztratili svoji dosavadní pozici. Jistou satisfakcí pro ministry zahraničních věcí by byla účast ministra zahraničních věcí EU na zasedání Evropské rady. Zajisté by to byli také právě oni, kteří by byli přizváni k zasedání Evropské rady, pokud by se diskuse týkala předmětu jejich kompetence. Důvodem pro tuto změnu je zřejmě rozšiřování Evropské unie. Pochopitelně je a stále bude složitější zajistit setkávání představitelů států, kteří v současné době zaujímají 2 místa u „kulatého“ zasedacího stolu. S rozšiřujícím se počtem účastníků diskuse, tak summit Evropské rady ztratí svůj důvěrný charakter.

Další změnou, kterou by Ústava pro Evropu přinesla, je postavení předsedy Evropské rady. Předseda Evropské rady má být volen kvalifikovanou většinou na dva a půl roku, maximálně dvakrát za sebou. Tato úprava vzbuzuje oprávněně jisté pochybnosti, jelikož by mohla vzniknout situace, že zvolený předseda Evropské rady nemusí být po dobu dvou a půl let nejvyšším představitelem státu (dokonce nemusí být vůbec představitelem státu) a bude mít zásadní vliv na fungování Evropské rady a samozřejmě na Evropskou unii.

Lisabonskou smlouvou došlo k určité úpravě a byly zcela vypuštěny sporné body. Vznik funkce ministra zahraničních věcí Unie se dále nepředpokládala a účast na zasedání Evropské rady získal Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

V Radě Evropské unie mělo podle Lisabonské smlouvy dojít ke změně hlasování na základě systému dvojí většiny, což znamená, že k přijetí rozhodnutí je třeba 55%

¹⁰⁸ Smlouva o Ústavě pro Evropu a Lisabonská smlouva jsou dostupné na internetových stránkách www.euroskop.cz.

členských států, které tvoří 65% obyvatel EU. Měl tak být zjednodušen hlasovací systém. Také měl být rozšířen systém rozhodování kvalifikovanou většinou na nové oblasti rozhodování. Změně by nebylo ušetřeno ani složení Rady EU. Měla být vytvořena nová funkce Vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a taktéž měla být vytvořena samostatná Rada pro zahraniční věci.

Po neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu a po vynechání sporných bodů, bylo odmítnutí Lisabonské smlouvy v irském referendu velkým zásahem pro celou Evropskou unii. Pravdou zůstává, že členská základna Evropské unie se stále rozšiřuje a změny v institucionálním uspořádání, v rozhodovacích postupech, v posílení jejich pravomocí, úpravě společných politik budou nevyhnutelné.

7. ZÁVĚR

Jedinečnost struktury Evropské unie, která je založena na třech základních pilířích, jenž tvoří společné politiky, je dána specifickým postavením Společenství v právním systému. Při psaní mé diplomové práce jsem si uvědomila, že se nemohu dopodrobna zabývat jednotlivými pravomocemi nebo rozhodovacími postupy, jelikož by tyto problematiky mohly být tématem samostatné diplomové práce. Z tohoto důvodu, a také z důvodu očekávaného obsahu práce, což je vztah Evropské rady a rady Evropské unie, jsem se snažila zaměřit na myšlenky, které nejsou v českých publikacích častým tématem, jako je například rozbor postupu jednání Rady Evropské unie a Evropské rady. Pro vytvoření celkového obrazu obou institucí jsem se snažila věnovat všem aspektům, které se Rady EU i Evropské rady týkají.

Co říci na závěr o Evropské radě a Radě Evropské unie?

Rada Evropské unie je především zákonodárným orgánem. Složení Rady Evropské unie není jednotné a mění se v závislosti na projednávaných tématech. Rada Evropské unie je tím orgánem, který připravuje zasedání Evropské rady. Mnoho otázek je také vyřešeno již na úrovni Rady. Zasedání Rady EU a návrhy legislativy připravují další „tělesa“ Evropské unie, jako jsou pracovní skupiny, výbory, COREPER a generální sekretariát Rady. Je tak zajištěno, že jsou to opravdu důležitá a zásadní témata, která jsou projednávána na nejvyšších úrovních. Evropská rada také pověřuje ostatní orgány vypracováním různých podkladů či sledováním určitého problému, který je poté řešen na základě předložené zprávy na dalším zasedání Evropské rady. Institut předsednictví je společný pro Radu EU a Evropskou radu, což taktéž svědčí o jejich propojení. Rozdíl mezi těmito dvěma institucemi je právě v důležitosti a citlivosti přijímaných rozhodnutí. Pokud není možné dosáhnout dohody na nižším stupni (v Radě Evropské unie, COREPERU) je otázka předložena k rozhodnutí Evropské radě.

Evropská rada se stala schopnou utvářet celý systém Evropské unie. Pokud se ohlédneme do minulosti zjistíme, že je to právě Evropská rada, která přijala rozhodnutí, jež vytvořila obraz Evropské unie, tak jak ji známe dnes. Postupem času byl ustálen postup procesu jednání ER i počet setkání, tak aby bylo možno projednat vždy aktuální témata, vyjasnit si stanoviska a přijmout potřebná řešení. Evropská rada hraje zásadní roli v systému Evropské unie. Nesmíme však zapomínat, že i ona je „pouze“ článkem EU a nemá schopnost vyřešit všechny problémy.

Doufám, že jsem naplnila cíl této práce a povedlo se mi vytvořit ucelenou představu o činnosti, složení, organizační struktuře a vzájemné relaci Rady Evropské unie a Evropské rady.

8. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Monografie:

- ČERNOCH, Pavel. *Cesta do EU: východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990 – 2004*. Praha: Linde nakladatelství, 2003.
- DEFARGES, Moreau, Philippe. *Evropské instituce*. Praha: Karolinum, 2002.
- FIALA, Petr. PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003.
- HAD, Miloslav. URBAN, Luděk. *První pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 2000.
- HIX, Simon. *Political system of the European Union*. Houndmills: Palgrave, 2005.
- JANKŮ, Martin. *Evropská unie: evropské právní prostředí*. Praha: Computer Press, 1999.
- KEŘKOVSKÝ, Miloslav. KEŘKOVSKÁ, Alena. *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*. Praha: Computer Press, 1999.
- KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006.
- LYNCH, Philip. NEUVAHL, Nanette. REES, G, Wyn. *Reforming the EU from Maastricht to Amsterdam*. Edinburgh Gate: Pearson Education limited, 2000.
- OUTLÁ, Veronika. HAMERNÍK, Pavel. BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského spodního dvora*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005.
- PETERSON, John. SHACKLETON, Michael. *The Institution of the European Union*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- PITROVÁ, Markéta. *Institucionální struktura EU*. Brno: Masarykova univerzita, 2000.
- PLECHANOVÁ, Běla. *Evropská unie na počátku 21. století. Reformní procesy a institucionální změna*. Praha: Karolinum, 2006.
- PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha: Karolinum, 2004.

- SBLAGIA, Alberta, M. Euro-Politics. Washington D.C.: *The Brookong Institution*, 1992.
- SHERRINGTON, Phillip. The Council of Ministers: Political Authority in the European Union. Great Britain: Continuum International Publishong Group, 2000. Dostupné na internetové adrese http://books.google.com/books?id=YjK-GHa72TsC&dq=sherrington&hl=cs&source=gbs_summary_s&cad=0
- SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: Linde, 1999.
- ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický a právní rámec evropské integrace*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2005.
- ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní rámec evropské integrace*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2003.
- TICHÝ, Luboš. RAINER, Arnold. SVOBODA, Pavel. ZEMÁNEK, Jiří. KRÁL, Richard. *Evropské právo*. Praha: C.H.Beck, 1999.
- TÝČ, Vladimír. *Základy práva evropské unie pro ekonomy*. 4. aktualizované vydání. Linde Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2004.
- WERTS, Jan. *The European Council*. T.M.C. Asser Instituut – The Hague: North-Holand, 1992.

Příručky Evropské unie:

- *ABC práva Evropských společenství*. Praha: Informační centrum Evropské unie při delegaci Evropské komise v ČR, 2004. Dostupné na internetové adrese www.evropska-unie.cz.
- *České předsednictví EU 2009: Otázky a odpovědi*. Praha: odbor komunikace. Sekce pro předsednictví Úřadu vlády ČR, 2008.
- FONTAINE, Pascal. *Evropa ve 12 lekcích*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky v Evropských společenství, 2004.
- *Informační příručka Rady Evropské unie*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky v Evropských společenství, 2008. Dostupné na internetové adrese www.bookshop.europa.eu.
- *Information handbook of the Council of the European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002.

- *Jak funguje Evropská unie: Průvodce občana institucemi EU*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky v Evropských společenství, 2004.
- *Základní fakta a čísla o Evropě a Evropanech*: Lucembursko: Úřad pro úřední tisky v Evropských společenství, 2007.
- *Základní informace o Radě Evropské unie*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky v Evropských společenství, 2008. Dostupné na internetové adrese www.bookshop.europa.eu.

Další zdroje:

- Centrum evropských studií, Vysoká škola ekonomická v Praze. Aktuální problémy Evropské unie. Dostupné na internetové adrese http://ces.vse.cz/portal/index.php?page=view_chapter&kap=50>.
- Jednací řád Rady, Úřední věstník L285, 16/10, 2006 s. 0047-0071. Dostupné na internetové adrese www.eur-lex.europa.eu.
- Measures concerning the structure and functioning of the Council Presidency Conclusions. Annex II. Seville, 21 and 22 June 2002, 13463/02 23.
- Otevřenost a transparentnost činnosti Rady, Brusel 2005. Dostupné na internetové adrese www.consilium.europa.eu.
- PITROVÁ, Markéta. KANIOK, Petr. Předsednictví: vrcholem rad v EU. Dostupné na internetové adrese http://www.euroskop.cz/gallery/6/1829-politologicky_ustav.pdf>.
- Prohlášení francouzské vlády z 9. května 1950(Schumanova deklarace).
- Rozhodnutí Rady ze dne 1.ledna 2007 o pořadí pro výkon předsednictví Rady, Úřední věstník Evropské unie, L1/11. Dostupné na internetové adrese http://www.euroskop.cz/gallery/2/623-rozhodnuti_rady_eu.pdf>.
- Rules for the organisation of the proceedings of the European Council. Annex I. Presidency Conclusions. Seville, 21 and 22 June 2002, 13463/02 20.
- Soudní dvůr Evropský společenství: historické milníky, budovy a symboly. Dostupné na internetové adrese <http://curia.europa.eu/cs/instit/services/dpi/historiq.pdf>>.

- ŠLOSARČÍK, Ivo. Nastavení kvalifikované většiny ve Smlouvě zakládající ústavu pro Evropu. Institut pro evropskou politiku. Dostupné na internetové adrese www.europeum.org/doc/arch_eur/ISlosarcik_analyza_pro_senat.pdf.
- Závěry předsednictví. Dostupné na internetové adrese www.consilium.europa.eu.

Periodika:

- NETOLICKÝ, Pavel. *Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky - II. část*. *E-polis.cz*, 11. květen 2005. Dostupné na internetové adrese www.e-polis.cz/evropska-unie/93-vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-ii-cast.html.
- PECHO, P. MICHEL, F. *Zásada rovnosti v práve EÚ a v judikatúre Súdného dvora Eúropských spoločenských*. *Právny obzor*, 89, 2006, č.2, s.139 – 162.
- TOKÁR, A. *Vzťah Európskej únie a členských štátov v zrkadle navrhovanej Zmluvy zakladajúcej ústavu pre Európu*. *Právny obzor*, 87, 2004, č.5, S. 437 – 447.
- VEBER, Václav. *Utváření nové Evropy: poválečná evropská integrace*. *Kulturně historické revue dějiny a současnost*, číslo 1, roč. 2003. Dostupné na internetové adrese <http://dejiny.nln.cz/archiv/01-2003/02-12003.html>.

Smlouvy (a akty je revidující včetně příloh):

- Amsterodamská smlouva
- Charta spojených národů
- Jednotný evropský akt
- Lisabonská smlouva
- Severoatlantická smlouva
- Smlouva o Evropské unii
- Smlouva o Ústavě pro Evropu
- Smlouva o založení Evropského společenství
- Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii
- Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli

- Smlouva o zřízení společné Rady a společné Komise Evropských společenství
- Smlouva z Nice

Internetové zdroje:

- www.books.google.com
- www.consilium.europa.eu
- www.eur-lex.europa.eu
- www.europa.eu
- www.europeum.org
- www.euroskop.cz
- www.evropska-unie.cz
- www.jurisprudence.cz

Rozhodnutí Evropského soudního dvora:

- Rozhodnutí ESD ve věci European Parliament v. Council of the European Union 388/92.
- Rozhodnutí ESD ve věci Evropský parlament v. Rada 302/87 (žalobní právo Evropského parlamentu)
- Rozhodnutí ESD ve věci Evropský parlament v. Rada 65/90.
- Rozhodnutí ESD ve věci Evropský parlament v. Rada C - 392/95.
- Rozhodnutí ESD ve věci Evropský parlament v. Rada C - 65/93.
- Rozhodnutí ESD ve věci Francie v. Evropský parlament C - 345/95 (plenární zasedání Evropského parlamentu).
- Rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Francie C - 334/94.
- Rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Itálie C - 101/94.
- Rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Rada 22/70 (AETR).
- Rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Rada C - 25/94.
- Rozhodnutí ESD ve věci Komise v. Řecko C - 290/94.
- Rozhodnutí ESD ve věci Liberal Democrats v. Evropský parlament C - 41/92 (nepřipravení návrhu na přímé volby).

- Rozhodnutí ESD ve věci Maizena GmbH. v. Rada 139/79.
- Rozhodnutí ESD ve věci Německo v. Rada 280/93.
- Rozhodnutí ESD ve věci Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen 26/62.
- Rozhodnutí ESD ve věci Yvonne van Duyn v. Home Office 41/74.
- Rozhodnutí ESD ve věci The Queen v. Minister of Agriculture 44/94.
- Posudek Evropského soudního dvora 1/78 International Agreement on Natural Rubber.
- Posudek ESD 2/91 o Úmluvě Mezinárodní organizace práce č. 170 týkající se ochrany při používání chemikálií na pracovišti.